UDK 347.952

*Dr Nenad Tešić**

ODLAGANJE IZVRŠENJA ARBITRAŽNE ODLUKE – *PERICULUM IN MORA* ILI *ULTIMA RATIO* U ODBRANI DUŽNIKA OD NEOPRAVDANOG OSIROMAŠENJA?**

Zakon o izvršenju i obezbeđenju (2015)[1] *je u naš pravni sistem vratio jedan institut koji nam se prema prethodnom ZIO (2011)*[2] *učinio trajno izgubljenim. U pitanju je odlaganje izvršenja. U tom pogledu ovo je svojevrsni povratak na stanje iz Zakona o izvršnom postupku 2004*[3]*, s tim što je savremeni zakonodavac u nekim segmentima zaštite dužnikovih interesa otišao i korak dalje. Autor, u ovom radu, ostavlja po strani odlaganje izvršenja na zahtev nadležnog javnog tužioca i odlaganje izvršenja po odluci Ustavnog suda u postupku po ustavnoj žalbi, da bi akcenat stavio na odlaganje izvršenja odlukom javnog izvršitelja ili suda na predlog stranaka ili trećeg lica u izvršnom postupku. Pritom je srazmerno više pažnje posvećeno onim slučajevima koji su kod izvršenja arbitražnih odluka učestaliji: odlaganju na predlog izvršnog dužika i na predlog trećeg lica, u odnosu na one procesne situacije koje su manje zastupljene u praksi, ali i srazmerno manje zamršene, pošto ih ne prati protivljenje suprotne stranke: odlaganje na zahtev izvršnog poverioca i odlaganje na osnovu sporazuma stranaka. Za autora je, u naučnom smislu, naročito izazovno odlaganje izvršenja na predlog izvršnog dužnika koje se zasniva na podnetoj tužbi za poništaj arbitražne odluke. U ovom slučaju,*

* Autor je docent Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, *nenad.tesic@ius.bg.ac.rs*.

** Ovaj naučni članak je rezultat istraživačkog rada na projektu Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu: „Identitetski preobražaj Srbije“ za 2018. godinu. Autor duguje naročitu zahvalnost docentkinji Mileni Đorđević, za prijateljsko čitanje ovog rada i ukazivanje na jezičke i druge manjkavosti.

1 Zakon o izvršenju i obezbeđenju, *Službeni glasnik RS*, br. 106/2015 i 106/2016 – autentično tumačenje, nadalje: ZIO ili ZIO (2015).

2 Zakon o izvršenju i obezbeđenju, *Službeni glasnik RS*, br. 31/2011 i 99/2011 – dr. Zakon, nadalje: ZIO (2011).

3 Zakon o izvršnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 125/2004, nadalje: ZIP (2004).

dužnik zahteva odlaganje izvršenja odluke suda u čijem izboru je sam učestvovao. Iako je zakonom dozvoljena, takva „dvoličnost" u dužnikovom postupanju, po mišljenju autora, iziskuje posebnu pažnju i njeno sagledavanje kroz prizmu poveričevog prava na suđenje u razumnom roku, ali i nešto šire iz ugla dobre vere i pravila poslovnog morala.

Ključne reči: *Arbitraža. – Tužba za poništaj arbitražne odluke. – Odlaganje izvršenja. – Nenadoknadiva ili teško nadoknadiva šteta.*

1. FAKTIČKO ODLAGANJE

Nije teško uočiti da efikasnost predstavlja ključnu odliku koja nedostaje našem pravosuđu. Ono po čemu je naš pravosudni sistem prepoznatljiv je faktičko mirovanje (zastoj) u vođenju postupaka. Pritom se pravosudnim delatnicima može zameriti na mnogo čemu osim na maštovitosti u tom pogledu. Predmetima se gubio svaki trag: prilikom preseljenja iz jedne zgrade suda u drugu, nestajali su u arhivama usled poplava, gutale su ih fioke i šifonjeri i sl. Pesimisti su ovu pojavu nazivali sporost u radu pravosuđa, dok su optimisti tvrdili da brže nije moglo, pre svega zbog malog broja sudija „zaduženih sa velikim brojem predmeta u radu". Kao i u drugim sličnim situacijama istina se skrivala negde između ta dva pola. Izlaz iz ovog lavirinta reformatori su videli u prenošenju jednog dela sudskih ovlašćenja javnim izvršiteljima.[4] Taman kada se stručnoj javnosti učinilo da smo makar u sferi prinudne naplate potraživanja ostvarili određene pomake u pravcu efikasnije zaštite prava,[5] postavilo se pitanje mogu li nas određena

4 „Izvršitelji su nosioci javnih ovlašćenja na koje je prenet deo nadležnosti sudova u izvršnom postupku." „Javni izvršitelji, pored sprovođenja izvršenja, imaju ovlašćenja i da odlučuju u postupku i donose pojedine odluke, kao što to mogu i sudije." A. Bojović, „Izvršiteljima još veća ovlašćenja", *Politika*, 26.2.2016, *http://www.politika.rs/sr/clanak/349972/Hronika/Izvrsiteljima-jos-veca-ovlascenja*, 3.4.2018.

5 „Najveći pomak je ostvaren u izvršnoj materiji, pošto smo na kraju 2015. imali oko 1,6 starih izvršnih predmeta, a u 2016. upravo zahvaljujući novom Zakonu o izvršenju i obezbeđenju, koji je počeo da se primenjuje 1. jula, uspeli smo da rešimo blizu 900.000 starih predmeta". Tako o rasterećenju sudova ministarka pravde Nela Kuburović. Vid.: „Kuburović: Prošle godine rešeno oko 900.000 starih predmeta", *Politika*, 20.3.2017, *http://www.politika.rs/sr/clanak/376551/Kuburovic-Prosle-godine-reseno-oko-900–000-starih-predmeta*, 3.4.2018.

zakonska rešenja vratiti na staro, ali ne više kroz faktički zastoj u postupcima, već kroz nedovoljno jasne norme o odlaganju izvršenja na predlog stranaka i trećih lica.

2. ZAKONSKO UTEMELJENJE ODLAGANJA

Odlaganje izvršenja se obično definiše kao „privremeni zastoj postupka koji nastupa pre ili u toku postupka sprovođenja izvršenja".[6] Slično kao i u parničnom postupku „i u izvršnom postupku mogu nastupiti činjenice koje mogu imati manji ili veći uticaj bilo na sam opstanak postupka bilo na njegov rezultat". „Otuda se u izvršnom pravu javlja ustanova odlaganja izvršenja, kojom se, slično kao ustanovom prekida postupka u parničnom pravu, cilja privremenom zaustavljanju postupka, kako bi se u međuvremenu u pogledu izvesnih činjenica koje mogu biti od uticaja za postupak uopšte, na izvesne delove postupka ili samo na pojedine radnje u postupku postigla izvesnost i time omogućilo ostvarenje rezultata tih činjenica na tok postupka".[7] Takav zastoj u ostvarivanju izvršenja treba razlikovati od kratkotrajnih odlaganja pojedinih radnji sprovođenja izvršenja bez donošenja posebne odluke, na primer odlaganje započetog popisa do sledećeg radnog dana zbog isteka vremena u kome se tokom jednog dana, po pravilu sprovodi izvršenje.[8] Do odluke o odlaganju u izvršnom postupku dolazi samo na predlog učesnika u postupku. Javni izvršitelj ne vodi računa o postojanju razloga za odlaganje po službenoj dužnosti.[9]

2.1. „Radoznalome dosta"

Zakonodavac propisuje nekoliko vidova odlaganja: odlaganje na osnovu predloga poverioca, odlaganje na osnovu sporazuma stranaka, odlaganje na predlog izvršnog dužnika, odlaganje na predlog trećeg lica. Iako se radi o suštinski istom mehanizmu svaki od ovih oblika odlaganja izvršenja uređen je posebnim pravilama. U našoj pravnoj književnosti uglavnom izostaje ocena načina na koji je ovo pitanje nor-

6 B. Poznić, V. Rakić Vodinelić, *Građansko procesno pravo*, Beograd 1999, 457.

7 B. T. Blagojević, *Sistem izvršnog postupka*, Beograd 1938, 257.

8 „Izvršenje se sprovodi svakog dana od 7 do 22 časa. Izvršenje se može sprovesti izvan tog vremena ako izvršni dužnik izbegava ispunjenje obaveze ili to nalažu naročito opravdani razlozi." ZIO čl. 141, st. 1 i st. 2.

9 B. Poznić, V. Rakić Vodinelić, *op. cit*., 457.

mirano u ZIO (2015). Oni autori koji ipak daju svoj sud ne izjašnjavaju se baš pohvalno. Prema prof. Jakšiću, „u suštini ovde se radi o neuspelim nakalamljenim pravnim transplantima čije je poreklo u dobro sistematizovanim odredbama nemačkog i austrijskog prava... Razlozi za odlaganje izvršenja po predlogu dužnika su nejasni. Prvi se odnose na matematičko izračunavanje visine štete koju bi eventualno mogle da pretrpe stranke, a drugi na postojanje naročitih razloga koji se dokazuju javnim ispravama...

Norme na osnovu kojih se odlaže izvršenje na predlog trećeg lica predstavljaju *nonsense*, dok norme o odlaganju izvršenja na predlog dužnika širom otvaraju vrata javnom izvršitelju za arbitrarnost u odlučivanju."[10]

Takva kvalifikacija predmetnih normi iz pera ovog procesualiste je čini se sasvim dovoljna da se i drugi autori zainteresuju za ovu temu. Osim toga, u nekoliko postupka izvršenja koji su u novije vreme privukli naročitu pažnju pravničke javnosti primenjen je upravo institut odlaganja izvršenja. Tom prilikom su otvorene brojne nedoumice koje po našem mišljenju zaslužuju odgovarajuću analizu i iscrpne odgovore.

3. ODLAGANJE IZVRŠENJA NA PREDLOG POVERIOCA

3.1. Kada se smatra da je izvršenje „počelo"?

Na predlog izvršnog poverioca, javni izvršitelj rešenjem protiv koga žalba nije dozvoljena, odlaže izvršenje koje nije još počelo.[11] Ako se malo bolje zagledamo u ovu normu nije sasvim jasno u kom periodu poverilac može podneti predlog za odlaganje izvršenja. Prema Zakonu to je neki period u postupku izvršenja u kome je za odlučivanje nadležan javni izvršitelj, ali izvršenje još uvek nije počelo.[12]

10 A. Jakšić, *Građansko procesno pravo*, Beograd 2017, 931.

11 ZIO, čl. 120, st. 1.

12 Početak izvršenja iz ove norme ne treba mešati sa početkom izvršnog postupka koji prema opštem mišljenju počinje podnošenjem predloga za izvršenje. U austrijskom pravu postupak po pravilu podrazumeva dve faze. U prvoj fazi (nem. *Bewilligungsverfahren*), poverilac (nem. *betreibender Gläubiger*) podnosi predlog za izvršenje nadležnom sudu. Ako je predlog usvojen, u drugoj fazi (nem. *Vollzugsverfahren*) namiruje se izvršno potraživanje. Opširnije vid.: B. Nunner-Krautgasser, „National Report on the Right to an Effective Enforce-

Ovde se očigledno radi o fazi u postupku kada je okončano određivanje izvršenja u nadleženosti suda, ali nije otpočelo sprovođenje izvršenja koje je u nadleženosti javnog izvršitelja.

Čini se da ovo može biti onaj period kada je predmet stigao kod javnog izvršitelja i ovaj je doneo zaključak o predujmu troškova koji je dostavljen izvršnom poveriocu. Izvršenje nije počelo pošto izvršni poverilac nije uplatio troškove.[13] Ako poverilac zatraži odlaganje, javni izvršitelj će izmeniti zaključak o predujmu troškova i doneti rešenja o odlaganju u skladu sa predlogom izvršnog poverioca.

Ako se usvoji drugo stanovište, kome smo skloniji, da izvršenje (u smislu sprovođenja) počinje tek dostavljanjem rešenja o izvršenju dužniku, onda bi izvršni poverilac mogao podneti predlog za odlaganje i nakon uplate predujma troškova, sve do dostavljanja rešenja o izvršenju dužniku. Od dostavljanja rešenja, dužnik je nesumnjivo upoznat sa postupkom izvršenja i od tog trenutka, poverilac ne može izdejstvovati odlaganje izvršenja ako se izvršni dužnik tome protivi.

3.2. Odstupanje od načela dispozicije

Izvršni postupak je zasnovan na načelu dispozicije, izvršni poverilac između ostalog bira da li će pokrenuti izvršni postupak, kog će od nadležnih javnih izvršitelja predložiti da sprovodi izvršenje, da li će se izvršenje odrediti na celokupnoj imovini ili na određenim predmetima i sredstvima izvršenja.[14] Nadalje, izvršni poverilac u toku postupka

ment And State Responsibilities In Austria", International Association of Procedural Law Seoul Conference 2014, 487.

13 Izvršni postupak ili postupak obezbeđenja obustavlja se ako izvršni poverilac ne položi predujam u roku koji je odredio sud, odnosno javni izvršitelj. Vid.: ZIO čl. 33, st. 4.

14 O načelu dispozicije koje podrazumeva slobodu izvršnog poverioca da od više nadležnih javnih izvršitelja odabere onog koji će sprovoditi izvršenje. N. Tešić, „O procesnom položaju novog vlasnika (hipotekovane) nepokretnosti u izvršnom postupku", *Usklađivanje poslovnog prava Srbije s pravom Evropske unije (2017)*, (ur. Vuk Radović), Beograd 2017, 455. Ipak, načelo dispozicije u pogledu izbora nadležnog javnog izvršitelja ograničeno je obzirom na prirodu potraživanja. Kod potraživanja iz komunalnih usluga i srodnih delatnosti nadležnog javnog izvršitelja određuje Komora javnih izvršitelja ravnomerno, prema azbučnom redu upisa u Imenik javnih izvršitelja, ZIO, čl. 393. O opravdanosti ovog ograničenja iz ugla slobode preduzetništva,

može da predloži promenu predmeta i sredstva izvršenja određenog rešenjem o izvršenju, ali i postupajućeg javnog izvršitelja. Svojim zahtevom može disponirati i na način što će povući predlog za izvršenje ili zahtevati odlaganje izvršenja.

Zanimljivo je da izvršni poverilac može u toku celog izvršnog postupka, pa i posle pravnosnažnosti rešenja o izvršenju, da povuče predlog za izvršenje i to bez pristanka izvršnog dužnika.[15] U tom slučaju izvršni postupak se obustavlja.[16] Dakle, kod povlačenja predloga nije od bilo kakvog značaja da li je izvršenje počelo, kao ni da li je izvršni dužnik saglasan sa povlačenjem predloga. Suprotno ovome, kod odlučivanja o poveriočevom predlogu za odlaganje izvršenja vodi se računa o okolnosti da li je izvršenje počelo. Ako je izvršenje počelo, odlaganje izvršenja na predlog izvršnog poverioca je moguće samo ako se dužnik tome ne usprotivi.[17] Drukčije kazano, do odlaganja izvršenja će doći i ako izvršni dužnik ćuti i ne usprotivi se predlogu za odlaganje u ostavljenom roku. Iako povlačenje predloga za izvršenje i predlog za odlaganje izvršenja počivaju na istom načelu dispozicije stranaka, čini se da im zakonodavac ne pristupa na isti način. Kako pravo nije pristalica „dvostrukih aršina", nema naročitog razloga da poverilac u izvršnom postupku može povući predlog za izvršenje bez saglasnosti dužnika, a da u istovrsnom postupku ne može izdejstvovati odlaganje izvršenja ako se izvršni dužnik tome protivi.

---

naročito ako poverilac potraživanja iz komunalnih usluga i srodnih delatnosti nije javnokomunalno preduzeće. Vid.: N. Tešić, „Identitet predmeta izvršenja – osnov za utvrđivanje troškova postupka", *HARMONIUS – Journal for Legal and Social Studies in South East Europe*, 1/2015, 250–279. Uporediti sa: N. Bodiroga, „Izvršni postupak za naplatu potraživanja po osnovu izvršenih komunalnih i sličnih usluga", *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 2/2012, 207–233.

15 ZIO, čl. 65, st. 1.

16 ZIO, čl. 65, st. 2. Opširnije o razlozima za obustavu postupka B. Poznić, V. Rakić Vodinelić, *op. cit*., 456.

17 Ako je sprovođenje izvršenja počelo, a izvršni dužnik se usprotivi odlaganju u ostavljenom roku, javni izvršitelj odbija predlog izvršnog poverioca, ZIO, čl. 120, st. 2. Protiv rešenja o odbacivanju ili odbijanju predloga izvršnog poverioca žalba nije dozvoljena, ZIO, čl. 120, st. 4.

3.3. „Stvarni" razlozi odlaganja izvršenja na predlog poverioca

Izvršni poverilac ne mora naznačiti razloge zbog kojih zahteva odlaganje izvršenja.[18] Na prvi pogled, može se učiniti da je odlaganje izvršenja na predlog poverioca *contradictio in adiecto*. Ova protivrečnost je izraženija u onim situacijama kada je izvršna isprava presuda do koje se došlo kroz iscrpljujući parnični postupak koji je trajao nekoliko godina. Međutim, izvršne isprave su i ugovori o hipoteci i založne izjave[19] čijem nastanku nije prethodio postupak zasnovan na načelu kontradiktornosti. Ako se ovome pridoda da su u praksi poverilac i dužnik, po pravilu, u dugogodišnjem poslovnom odnosu, postaje jasno zašto po donošenju rešenja o izvršenju često dolazi do njihovog približavanja. Suprostavljene strane relativno lako pronađu zajednički jezik izvan postupka, naročito ako im je na umu ideja da se ubrza naplata i izbegnu dodatni troškovi javnog izvršitelja, veštaka i slično. Na primer, poverilac će verovatno predložiti odlaganje kada je svestan da proizvodni pogon izvršnog dužnika nema naročitu tržišnu vrednost, te da unovčenje takvih mašina (po otkupnoj ceni za staro gvožđe) ne doprinosi mnogo njegovom namirenju, ali da s druge strane, obzirom na specifičnu poslovnu delatnost izvršnog dužnika, ove mašine ponajviše vrede samom dužniku koji je iz tog razloga spreman da ponudi plaćanje duga u ratama i to preko povezanog privrednog društva.

4. ODLAGANJE IZVRŠENJA ZASNOVANO NA SAGLASNOSTI STRANAKA

Ako se stranka saglasi s odlaganjem predloženim od protivne stranke ili ako se stranke saglase s odlaganjem koje je predložilo treće lice, rešenjem se utvrđuje da je izvršenje odloženo sporazumom stranaka.[20]

Kod ovog pravila nije sasvim jasno da li sporazum stranaka treba da bude sačinjen u zajedničkom aktu ili je dovoljno da postoji predlog

18 R. Keča, B. Starović, *Građansko procesno pravo*, Novi Sad 2004, 612.

19 ZIO, čl. 41, st. 1, tačka 4.

20 ZIO, čl. 121, st. 1. Ako je izvršenje odloženo sporazumom stranaka, vreme na koje je odloženo izvršenje ne računa se u trajanje postupka u pogledu zaštite prava na suđenje u razumnom roku, ZIO, čl. 121, st. 4.

izvršnog dužnika u jednom aktu i saglasnost izvršnog dužnika u drugom aktu. Zagonetno je i u pogledu kojih elemenata odlaganja izvršni poverilac i izvršni dužnik treba da se saglase da bi nastao sporazum, da li je saglasnost neophodna u pogledu svih elementa odlaganja ili samo u pogledu bitnih elementa odlaganja, kao i to koji su bitni elementi sporazuma o odlaganju?

Član 121 ZIO nosi naslov „Sporazum stranaka o odlaganju", na osnovu takve formulacije može se pomisliti da je ovde normirana situacija, kada stranke u postupku najpre utanače uslove odlaganja (u pogledu trajanja odlaganja, dodatnih garancija: jemstvu, hipoteci, razlozima za jednostrani raskid sporazuma o odlaganju i sl.),[21] a potom da sačinjeni procesni sporazum podnesu javnom izvršitelju kao neku vrstu zajedničkog predloga. Međutim, sadržina predmetne norme je sasvim drugačija. Zakodavac i ne pominje sporazum stranaka u jednom pravnom aktu, već reguliše situaciju u kojoj izvršni dužnik svojim podneskom predlaže odlaganje, a izvršni poverilac se sa odlaganjem saglašava.[22] Shodno Zakonu, za postojanje sporazuma stranaka je sasvim dovoljno da postoji predlog za odlaganje i saglasnost izvršnog poverioca za odlaganje. Na osnovu takve saglasnosti stranaka javni izvršitelj rešenjem utvrđuje odlaganje.

Zakonodavac ne ulazi dublje u razradu obavezne sadržine takvog sporazuma, niti navodi kada se sporazum stranaka smatra postignutim.

Zakonodavac ne naglašava da je „sporazum stranaka postignut ako se izvršni poverilac u svemu saglasi sa predlogom za odlaganje".

Zakonodavac ne navodi bitne elemente sporazuma o odlaganju, niti koristi formulaciju da je „sporazum stranaka o odlaganju postignut ako se izvršni poverilac i izvršni dužnik saglase o bitnim elementima odlaganja".[23]

---

21 „Sadržina ovog sporazuma prava i obaveze stranaka, mogućnost raskida i ostali bitni elementi nisu zakonom regulisani već je to ostavljeno samim strankama". N. Bodiroga, *Novi izvršni postupak*, Beograd 2017, 280.

22 Izgleda da se ovde može govoriti o ponudi koja može biti učinjena samo jednom određenom licu – izvršnom poveriocu.

23 O razlici između bitnih elementa (*essentialia negotii*) i prirodnih elemenata (*naturalia negotii*) nekog pravnog posla. J. Radišić, *Obligaciono pravo, Opšti deo*, 2016, 90–91.

Zakonodavac ne koristi ni formulaciju „sporazum stranaka je postignut, ako se izvršni poverilac i izvršni dužnik saglase o trajanju odlaganja i drugim uslovima odlaganja".

Zakonodavac se ne bavi izričito situacijom kada se izvršni poverilac saglasi sa odlaganjem, ali se ne složi sa vremenom trajanja odlaganja koji je predložio izvršni dužnik. Nije naime jasno, da li u takvom slučaju, javni izvršitelj primenjuje:

a) normu iz člana 121 ZIO, tj. pravila o odlaganju na predlog izvršnog dužnika sa kojim se izvršni poverilac saglasio, ili se primenjuje
b) norma iz člana 122 ZIO, tj. pravila o odlaganju na predlog izvršnog dužnika sa kojim se izvršni poverilac nije saglasio, ili je moguće u istoj odluci primeniti
c) normu iz člana 121 ZIO, u pogledu trajanja odlaganja sa kojim se izvršni poverilac saglasio (u pogledu onoga što je za stranke nesporno), a potom normu iz člana 122 ZIO u pogledu trajanja odlaganja sa kojim se izvršni poverilac nije saglasio. Postavlja se pitanje da li se u tom slučaju u pogledu vremena odlaganja primenjuje norma iz člana 126, st. 2 ZIO koja kaže kada je izvršenje odloženo na predlog izvršnog dužnika, a nema saglasnosti izvršnog poverioca, trajanje odlaganja, na osnovu diskrecionog ovlašćenja, određuje javni izvršitelj u zavisnosti od okolnosti.

Protiv rešenja o odlaganju sporazumom stranaka žalba nije dozvoljena.[24] Iz tog razloga smatramo da sporazum stranaka postoji samo ako je poverilac u svemu prihvatio predlog dužnika za odlaganje, odnosno samo u slučaju kada je ponuda dužnika za odlaganje prihvaćena od strane poverioca u svemu kako ona glasi. Pritom nije od značaja da li su ponuda i prihvat ponude za odlaganje u jednom ili u više akata. Samo u onim slučajevima kada su protivne stranke saglasne u pogledu svih elemenata sporazuma nema potrebe da javni izvršitelj preispituje njihove razloge za odlaganje.[25]

24 ZIO 121, st. 5.

25 ZIO 121, st. 2. „Ako se tražilac izvršenja i izvršenik saglasnim prijedlogom o odlaganju izvršenja obrate sudu, sud će odrediti odlaganje, ne ispitujući postoje li za to propisane pretpostavke." Zakon o izvršnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik* Brčko Distrikta Bosne *i* Hercegovine, br. 39/13, čl. 74.

Tako je u jednom slučaju izvršni dužnik predložio odlaganje do kraja parničnog postupka po tužbi za poništaj arbitražne odluke ili najmanje na dve godine, a poverilac se u svom izjašnjenju na ovaj predlog saglasio sa odlaganjem do kraja meseca. Privredni apelacioni sud u Beogradu je zaključio da u konkretnoj situaciji ne postoji sporazum stranaka i da treba odlučivati primenom normi koje se odnose na odlaganje na osnovu predloga izvršnog dužnika.[26]

Smatramo da predlog za odlaganje može biti „direktno adresovan" na poverioca, kada u slučaju poverioćeve saglasnosti nastaje sporazum koji će biti dostavljen javnom izvršitelju u jednom aktu. Međutim, dužnikov predlog može biti i „indirektno adresovan", tako što će dužnik podneti predlog javnom izvršitelju, a ovaj će pre donošenja rešenja uputiti dužnikov podnesak poveriocu na izjašnjenje.[27]

Prirodno, ako je predlog za odlaganje učinjen od strane trećeg lica, eventualni procesni sporazum je tripartitan, pošto je neophodna saglasnost i dužnika i poverioca.[28]

5. ODLAGANJE IZVRŠENJA NA PREDLOG IZVRŠNOG DUŽNIKA

5.1. Izostanak poverioćeve saglasnosti

Ako se poverilac ne saglasi sa predlogom dužnika za odlaganje, odlaganje izvršenja je moguće samo ako su ispunjeni sledeći uslovi:

1. ako je to prvi dužnikov predlog za odlaganje;[29]

26 „Po mišljenju tog suda ne radi se o sporazumu stranaka, već o odlaganju izvršenja na predlog izvršnog dužnika na osnovu člana 122 ZIO." Rešenje Privrednog apelacionog suda u Beogradu Iž 1299/17 od 29.9.2017. godine. Moguće je da sud u konkretnom slučaju nije smatrao da saglasnost mora da postoji u svemu, ali da mora da postoji u pogledu objektivno bitnih elemenata sporazuma. O elementima koji čine jezgro ugovora i neohodni su da se određeni ugovor zaključi. M. Orlić, „Saglasnost o bitnim uslovima ugovora", *Pravni život*, 9–10/1993, 852.

27 Opširnije o adresovanim i neadresovanim izjavama volje. V. Vodinelić, *Građansko pravo*: Uvod u *Građansko pravo i opšti deo Građanskog prava*, Beograd 2012, 446.

28 I u ovom slučaju sporazum je moguć do pravnosnažnosti rešenja o predlogu za odlaganje. ZIO, čl. 121, st. 3.

29 ZIO, čl. 122, st. 1.

2. ako izvršni dužnik učini verovatnim da bi usled izvršenja pretrpeo nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu;
3. ako je šteta koja usled nastavka izvršenja preti izvršnom dužniku veća od one koju bi usled odlaganja izvršenja pretrpeo izvršni poverilac;
4. ako postoje naročiti razlozi koji opravdavaju odlaganje izvršenja koje je izvršni dužnik dokazao javnom ili po zakonu overenom ispravom;
5. ako je na zahtev izvršnog poverioca, izvršni dužnik položio jemstvo.

Ovako izloženo normativno rešenje, zarad njegove pravilne primene, zahteva nešto dublju analizu i prethodno razlaganje na proste činioce.

5.2. Jednom u toku izvršnog postupka

Izvršni dužnik može jednom u toku izvršnog postupka da predloži javnom izvršitelju da se odloži izvršenje.[30] Ovo praktično znači da u situaciji kada je dužnikov predlog za odlaganje pravnosnažno odbijen ili kada je predlog dužnika za odlaganje i pored neslaganja izvršnog poverioca pravnosnažno usvojen, izvršni dužnik ne može ponovo predložiti odlaganje. Ovo pravilo se mora razumeti i tako da sve dok ne bude pravnosnažno odlučeno o predlogu dužnika za odlaganje ovaj ne može podnositi nove predloge sa istim ciljem. Na takav način je predupređena zloupotreba procesnih ovlašćenja od izvršnog dužnika koji bi u nedostatku izričite zabrane mogao iznova zahtevati odlaganje, na primer, pošto mu je predlog za odlaganje odbijen ili pošto istekne vreme na koje je izvršenje odloženo. Ako dužnik ponovo u istom postupku predloži odlaganja, javni izvršitelj će takav predlog za odlaganje odbaciti. Pritom, napred navedeno ne znači da je u izvršnom postupku dozvoljeno samo jedno odlaganje. Sprovođenje izvršenja je moguće ponovo odložiti, ali na osnovu odgovarajućeg procesnog sporazuma stranaka ili na predlog trećeg lica. Izvršni dužnik koji je jednom podneo predlog za odlaganje izvršenja trajno gubi pravo na podnošenje (drugog po redu) predloga za odlaganje. Ovaj gubitak prava pogađa i njegove univerzalne sukcesore.

30 ZIO, 122, st. 1.

5.3. Onus probandi

Samo odlaganje izvršenja je izuzetak od načela hitnosti u izvršnom postupku,[31] a u širem smislu odstupa i od načela efikasnosti (engl. *right to effective enforcement*).[32] O takvom odnosu načela hitnosti u izvršnom postupku (pravilo) i odlaganja sprovođenja izvršenja (izuzetak) može se dovoljno zaključiti na osnovu okolnosti da prema Zakonu o izvršnom postupku iz 2000. godine[33] i Zakonu o izvršenju i obezbeđenju iz 2011. godine odlaganje sprovođenja izvršenja na predlog stranaka i trećeg lica uopšte nije bilo moguće.

Kao i drugim slučajevima kada se u pravu radi o izuzecima, ovi se usko tumače – *exceptionis sunt strictissimae interpretationis*. Teret dokazivanja je na onome ko tvrdi da su u konkretnom slučaju ispunjene sve pretpostavke za odstupanje od pravila. Iz tog razloga, zakonodavac je „podigao lestvicu" u pogledu dokazivanja prilično visoko. Ispunjenost uslova za odlaganje na predlog izvršnog dužnika može se dokazivati samo kvalifikovanim dokaznim sredstvima.

5.4. Kvalifikovana dokazna sredstva

„Izvršni dužnik mora da dokaže javnom ili po zakonu overenom ispravom da postoje naročiti razlozi koji opravdavaju odlaganje izvršenja".[34] Zakonodavac ovu normu potpuno oslanja na druge zakone koji pripisuju koji akti imaju svojstvo javne ili po zakonu overene isprave, ne navodeći, ni primera radi, koje isprave mogu poslužiti kao kvalifikovan dokaz za opravdanje odlaganja.[35] Na primer, to može biti prvostepena odluka parničnog suda kojom se poništava arbitražna odluka.

---

31 R. Keča, „O osnovnim načelima Zakona o izvršenju i obezbeđenju", *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1/2012, 161–162.

32 Engl. *The right to effective enforcement of judgements (and arbitral awards) represents an integral part of the fundamental right to a fair and effective procedure*. Vid.: Study LXXVI B – Principles of Effective Enforcement, *https://www.unidroit.org/work-in-progress/effective-enforcement*, 3.4.2018.

33 *Službeni list SRJ*, br. 28/2000, 73/2000, 71/2001.

34 Opširnije videti: N. Bodiroga, (2017), *op. cit.*, 280.

35 Ovo pitanje je bilo nešto drugačije uređeno po Zakonu o izvršnom postupku iz 2004. godine, sa nabrajanjem jednog broja isprava koje mogu biti okidač za donošenje odluke o odlaganju. Prema ovom Zakonu, sud će na predlog izvršnog dužnika odložiti izvršenje ako izvršni dužnik učini verovatnim da bi sprovođenjem izvršenja pretrpeo nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu ako je:

5.5. Verovatnoća nastupanja štetnih posledica

Ocena verovatnosti je subjektivni proces koji nije zasnovan na nekom egzaktnom metodu, već pretežno zavisi od ličnosti javnog izvršitelja ili sudija koji odlučuju o odlaganju, preciznije njihovog unutrašnjeg uverenja o vrednosti dostavljenih dokaza.[36] Rešenjem o odlaganju javni izvršitelj ne odlučuje o tome da li je šteta nastala i koliki je njen obim. On ispituje samo opasnost od nastupanja štete. Kada govorimo o proceni verovatnoće u ovom slučaju može joj se pristupiti na dva načina: prvo, tako što će se ceniti kolika je verovatnoća da tražilac odlaganja uspe sa izjavljenim vanrednim pravnim sredstvom ili u sporu koji je pokrenuo, ili drugo, tako što će se ceniti verovatnoća nastupanja štete koja u slučaju nastavka izvršenja preti tražiocu odlaganja. Iako naš zakonodavac pominje samo procenu verovatnosti nastupanja štete, čini se da su ove verovatnoće u tesnoj vezi i da se jedna bez druge ne mogu pravilno procenjivati.

Drukčije kazano, ako nije verovatno da će tražilac odlaganja uspeti sa pokrenutim sporom ili pravnim sredstvom koji je izjavio protiv izvršne isprave, onda nije verovatno ni da će za izvršnog dužnika nastati nenadoknadiva ili teško nadoknadiva šteta.[37] Primera radi, nije

1) po zahtevu izvršnog dužnika za stavljanje van snage izvršne isprave donesena prvostepena odluka kojom je zahtev usvojen;
2) po zahtevu izvršnog dužnika za poništaj presude arbitražnog suda na osnovu koje je određeno izvršenje donesena prvostepena odluka kojom se zahtev usvaja;
3) povodom zahteva izvršnog dužnika za ukidanje potvrde izvršnosti donesena prvostepena odluka kojom je zahtev usvojen;
4) izvršenje zavisilo od istovremenog ispunjenja obaveze izvršnog poverioca, a izvršni dužnik je uskratio ispunjenje svoje obaveze zato što izvršni poverilac nije ispunio svoju obavezu niti je pokazao spremnost da je ispuni. Sud može na predlog izvršnog dužnika, ako izvršni dužnik učini verovatnim da bi sprovođenjem izvršenja pretrpeo nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu, u potpunosti ili delimično odložiti izvršenje i u drugim slučajevima u kojima za to postoje naročito opravdani razlozi, a izvršni dužnik te razloge dokazuje javnom ili po zakonu overenom ispravom. Vid.: ZIP (2004), 64.

36 U mogućnosti upotrebe matematičkih metoda i računa verovatnoće prilikom ocene dokaza. I. Feješ, „Primena računa verovatnoće kod ocene dokaza", *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 2/2014, 173–190.

37 Prema ZIP (2004) ova relacija je snažnije izražena. Naime, za odlaganje izvršenja na predlog dužnika je izričito zahtevano da postoji velika izvesnost da

verovatno da će za tražioca odlaganja nastupiti nenadoknadiva šteta ako revizija protiv pravnosnažne presude nije izjavljena u roku od 30 dana, ili ako revizija nije izjavljena preko punomoćnika (izuzev ako je stranka advokat), ili vrednost spora u kojem je revizija izjavljena ne prelazi zakonom propisan minimalni iznos za njenu dozvoljenost.[38]

U jednoj odluci hrvatskog suda se naglašava kako nije sporno da je revizija izjavljena i time formalno ispunjena pretpostavka za donošenje rešenja o odlaganju izvršenja. „Međutim, po mišljenju Suda da bi ova činjenica bila relevantna za donošenje rešenja o odlaganju izvršenja potrebno je da izvršni sud prethodno i do stepena verovatnosti oceni osnovanost tog sredstva, ovde revizije te njezine izglede za uspeh. Naime da bi se moglo oceniti preti li dužniku od izvršenja kakva šteta, potrebno je utvrditi kolika je verovatnost da dužnik može uspeti sa revizijom u ovom predmetu. Ako izvršni sud oceni da ne postoji nikakva ili da je vrlo mala verovatnoća da će dužnik uspeti sa revizijom, tada mora zaključiti da dužniku od izvršenja ne preti šteta, jer se u njegovoj isplati onoga što je po pravnosnažnoj presudi dužan ne može videti šteta ako ta isplata nije ili ne bude naknadno utvrđena kao protivpravna isplata."[39]

Na sličan način ovo pitanje biva do detalja razrađeno i u pravnoj književnosti. „Izvršni sud je dužan da oceni konkretan uticaj razloga za odlaganje."[40] „Kad se odlaganje traži zbog toga što je dužnik uložio neko pravno sredstvo koje može dovesti do obustave izvršenja,... ocena da li dužniku od izvršenja preti neka šteta zavisi od toga kolika je verovatnoća da bi dužnik mogao uspeti s tim pravnim sredstvom. Odatle bi se mogao izvesti zaključak da javni izvršitelj, kada ceni ima li zakonskih pretpostavki za odlaganje izvršenja, treba da, prejudicijelno i do

će izvršna isprava biti ukinuta, odnosno da postoji istovremeno potraživanje izvršnog dužnika prema izvršnom poveroiocu. N. Šarkić, M. Nikolić, *Komentar Zakona o izvršnom postupku*, Beograd 2009, 358.

38 „Revizija nije dozvoljena u imovinskopravnim sporovima ako vrednost predmeta spora pobijenog dela ne prelazi dinarsku protivvrednost od 40.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe." Zakon o parničnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 49/13 – US, 74/13 – US, 55/14 (nadalje: ZPP), čl. 403, st. 3.

39 VTSRH: Pž – 2765/94 od 19.08.1995. Navedeno prema: M. Dika, *Građansko ovršno pravo I Knjiga, Opće građansko ovršno pravo*, Zagreb 2007, 394–395.

40 „Na primer ako dužnik traži odlaganje zato što je podneo reviziju koja u datoj stvari uopšte nije dopuštena, izvršni sud će odbiti predlog za odlaganje." B. Poznić, V. Rakić Vodinelić, *op. cit*., 457.

stepena verovatnosti, oceni osnovanost toga pravnog sredstva i njegove izglede za uspeh".[41]

Takvu logiku donekle slede i srpski sudovi. Prema ZPP podneta revizija ne zadržava izvršenje pravnosnažne presude protiv koje je izjavljena.[42].Ipak, u jednom slučaju iz sudske prakse, veće troje sudija Privrednog suda u Beogradu je prihvatilo navode izvršnog dužnika prema kojima postoji verovatnoća da će po reviziji presuda Privrednog apelacionog suda koja predstavlja izvršnu ispravu biti ukinuta, te je usvojen predlog izvršnog dužnika za odlaganje.[43]

Ako ovo rezonovanje primenimo u sferi predloga za odlaganje izvršenja arbitražne odluke, javni izvršitelj će odbaciti predlog za odlaganje zasnovan na tužbi za poništaj arbitražne odluke ako mu nije dostavljena tužba na koju se dužnik poziva sa dokazom o njenom podnošenju nadležnom sudu i odgovarajućim prilozima.[44] Ovo zato što u nedostatku podnete tužbe (sa prilozima), javni izvršitelj nije u mogućnosti da prejudicijelno do stepena verovatnosti ispita postojanje razloga za poništaj arbitražne odluke.[45] Važno je naglasiti, da čak i ako je

41 „Koliko god je izloženo stajalište neobično i teško prihvatljivo – jer nameće prvostepenom sudu u izvršnom postupku tegoban zadatak da ocenjuje osnovanost pravnog sredstva izjavljenog u nekom drugom postupku – ni suprotno stajalište ne dovodi do boljih rezultata. Ono bi upućivalo na to da izvršni sud ne sme ulaziti u ocenu dužnikovog pravnog sredstva, pa bi se izvršenje – kad postoje ostale pretpostavke – moralo odložiti čak i ako je pravno sredstvo očito neosnovano i podneseno samo radi odugovlačenja izvršnog postupka. No izvršnom sudu bi svakako trebalo dati pravo da ispita dopuštenost pravnog sredstva, jer bi u protivnom dužnik mogao izazvati odlaganje postupka čak i izjavljivanjem takvih pravnih sredstava koja protiv određenih odluka (izvršnih isprava) po zakonu nisu dopuštena." K. Musa, „Odgoda ovrhe na prijedlog ovršenika ako je podnesena tužba za poništaj pravorijeka arbitražnog suda na temelju kojega je određena ovrha", *Stručni radovi sudaca*, *http://www.vtsrh.hr/index.php?page=expert*, 4, 3.4.2018.

42 ZPP, čl. 406.

43 *Rešenje Privrednog suda u Beogradu* 4 Ipv (I) 70/17 I I 77/17 od 21. marta 2017. (iz arhive Suda). Navedeno prema: N. Bodiroga (2017), *op. cit*., 281.

44 Bez takvih spisa javni izvršitelj se ne može uveriti u ozbiljnost podnete tužbe. M. Dika, *op. cit*., 396.

45 Zakon o arbitraži, *Službeni glasnik RS*, br. 46/2006, čl. 58. Opširnije vid.: M. Stanivuković, „Poništaj arbitražne odluke u domaćoj sudskoj praksi", *Arbitraža*, br. 4/2006, 165–198. Kao i: M. Nikolić, „Tužba za poništaj arbitražne odluke i prinudna arbitraža", *Privredna društva u svetlu aktuelnih izmena zakona: Zbornik radova*, 2012, 137–148.

tužba za poništaj arbitražne odluke uredno dostavljena javnom izvršitelju, dužnikov predlog za odlaganje i dalje može biti odbijen. Primera radi, nije verovatno da je tužba za poništaj arbitražne odluke osnovana ako tužilac tvrdi da je arbitražna odluka zasnovana na falsifikovanoj ispravi, a reč je o ispravi sačinjenoj i potpisanoj od stranaka u postupku kod javnog beležnika.

5.6. Nenadoknadiva ili teško nadoknadiva šteta

Ključna pretpostavka za odlaganje izvršenja je sprečavanje nastupanja štetnih posledica za izvršnog dužnika. Kod regulisanja odlaganja na predlog izvršnog dužnika u dispoziciji norme je upotrebljen neodređeni pojam koji obično nazivamo pravni standard čija sadržina se procenjuje zavisno od okolnosti konkretnog slučaja. Na primer kod procene savesnosti, organ koji primenjuje takvu dispoziciju je dužan da u svakoj pojedinačnoj situaciji oceni kako bi se ponašao prosečan savestan čovek.[46] U tom smislu je i kod ocene pravnog standarda koji je ovde u fokusu značajno sagledati kako su sudovi postupali u prethodnim sličnim situacijama, kada sud jeste, a kada nije utvrdio verovatnoću nastupanja nenadoknadive ili teško nadoknadive štete.

5.6.1. Sudska praksa sudova u Srbiji

O tome postoji li verovatnoća nastupanja nenadoknadive ili teško nadoknadive štete za izvršnog dužnika srpski sudovi su se izjašnjavali u više navrata. U jednom slučaju Privredni apelacioni sud u Beogradu zaključuje da su „osnovani žalbeni navodi izvršnog poverioca da prvostepeni sud nije pravilno utvrdio da su ispunjeni uslovi za odlaganje sprovođenja izvršenja u smislu člana 64 ZIP (2004), jer tuženi svojim navodima i dostavljenim dokazima nije učinio verovatnim da bi sprovođenjem izvršenja pretrpeo nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu, a samo podnošenje revizije kao vanrednog pravnog leka protiv presude koja predstavlja izvršnu ispravu na osnovu koje se traži izvršenje ne predstavlja i razlog za odlaganje izvršenja“.[47]

46 R. Lukić, B. Košutić, *Uvod u pravo*, Beograd 2004, 267.

47 Rešenje Privrednog apelacionog suda u Beogradu, Iž. 965/2010 od 25.3.2010. godine, *Paragraf Lex*. Ovaj stav je čini se kod nas dosledno zastupan. „Odlučujući po žalbi izvršnog dužnika na prvostepeno rešenje kojim je predlog izvršnog dužnika za odlaganje odbijen, Viši trgovinski sud je istu odbio i potvrdio prvostepeno rešenje, navodeći da „izvršni dužnik svoj predlog za

Slično zapaža i sud u Novom Sadu. „Prvostepeni sud je polazeći od pravilne primene odredbe člana 64, stav 1, tačka 1 ZIP (2004) ustanovio da nisu ispunjeni uslovi za odlaganje izvršenja jer je, prema citiranom zakonskom članu, izvršni dužnik bio u obavezi da učini verovatnim da će sprovođenjem izvršenja pretrpeti nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu... Kako je izvršni dužnik samo pokrenuo postupak pred Trgovinskim sudom za poništaj izvršne isprave-poravnanja zaključenog pred Trgovinskim sudom u N.S., a u tom predmetu nije donesena presuda kojom bi zahtev izvršnog dužnika za poništaj izvršne isprave bio usvojen, neophodan uslov nije ispunjen i odluka prvostepenog suda je u svemu pravilna."[48]

5.6.2. Praksa ostalih sudova u regionu jugoistočne Evrope

U proceni da li u konkretnom slučaju izvršnom dužniku preti nenadoknadiva šteta može biti od koristi i praksa sudova u onim državama koje sa našim pravnim sistemom dele zajedničke korene u pravu izvršenja. „U konkretnom slučaju izvršni dužnik nije učinio verovatnim da bi sprovođenjem izvršenja trpio nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu, odnosno da je odlaganje potrebno da bi se sprečilo nasilje[49] sledom čega je predlog za odlaganje ocenjen kao neosnovan".[50]

„Dužnik ne može temeljiti svoj predlog za odlaganje izvršenja samo na činjenici što je izvršni poverilac strana pravno lice jer nije uči-

odlaganje izvršenja zasniva na činjenici da je protiv drugostepene odluke podneo vanredno pravno sredstvo – reviziju. U konkretnom slučaju nisu ispunjeni uslovi iz čl. 64 ZIP, za odlaganje izvršenja na predlog izvršnog dužnika." Rešenje Višeg trgovinskog suda Iž br. 1612/07 od 5.7.2007. godine. Navedeno prema: N. Šarkić, M. Nikolić, *op. cit*., 358.

48 Rešenje Okružnog suda u Novom Sadu, Gž. 4154/2006 od 6.9.2006. godine, *Paragraf Lex*.

49 Čini se da se ovaj uslov u srpskom pravu s razlogom ne traži zato što nadležni organi (policija) prilikom sprovođenja rešenja moraju pružiti asistenciju javnom izvršitelju kako bi se izbeglo nasilje.

50 Slično je sud rezonovao i po zahtevu za odlaganje trećeg lica. „Sud će odbiti kao neosnovan predlog trećeg lica za odlaganje izvršenja u kojem treće lice nije navelo zbog čega će sprovođenjem izvršenja pre okončanja parnice radi proglašenja izvršenja nedopuštenom pretrpeti nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu i u čemu se ta šteta ogleda". Odluku suda u celosti možete pročitati u štampanom izdanju Informatora, br. 6443 od 7.10.2016, *https://novi-informator.net/sudska-praksa/odgoda-ovrhe-%E2%80%93-na-prijedlog-tre%C4%87e-osobe*, 3.4.2018.

nio verovatnim da bi zbog te činjenice sprovođenjem izvršenja pretrpio znatniju štetu".[51]

Naime, izvršni dužnik je dužan učiniti verovatnim da bi usled sprovođenja izvršenja trpio nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu o kojoj je moguće govoriti ako izvršni dužnik učini verovatnim da bi sprovođenjem izvršenja nastala takva šteta koju ne bi posle mogao nadoknaditi ili bi to mogao uz naročite i nesrazmerne teškoće.

Izvršni poverilac je da bi ishodio svoje potraživanje utvrđeno presudom, pokrenuo postupak u inostranstvu i zbog toga je bio izložen riziku, pa se argument izvršnog dužnika da bi se eventualno protivpotraživanje moralo ostvarivati u inostranstvu ne može uzeti u obzir. Osim toga, ovaj sud ističe da su pred zakonom svi jednaki.[52]

Izvršni dužnik takođe ničim nije dokazao, niti učinio verovatnim da bi bili ugroženi lični dohotci radnika ili da bi se nalazio u takvoj situaciji da bi sprovođenjem izvršenja došla u pitanje proizvodnja i sl., odnosno nije konkretno učinio verovatnim da bi provođenjem izvršenja pretrpeo znatniju štetu.

Izvršni sud mora paziti da sprovođenje izvršenja bude što manje nepovoljno za izvršnog dužnika, ali pri tome mora ceniti i pravo izvršnog poverioca da se njegovom izvršnom ispravom utvrđeno pravo realizuje na zakonit način i u razumnom roku.[53]

Na osnovu analiziranih sudskih odluka može se zaključiti kako za usvajanje predloga za odlaganje izvršnog dužnika:

- nije dovoljno da je izvršni dužnik iskoristio neko vanredno pravno sredstvo – reviziju protiv pravnosnažne presude,
- nije dovoljno da je pokrenut postupak za poništaj izvršne isprave –poravnanja,
- nije dovoljna ni „činjenica da je izvršni poverilac strano pravno lice, te da bi u postupku protivizvršenja ukoliko bi revizija bila usvojena izvršni dužnik teško mogao da povrati svoja novčana sredstva".

51 Rešenje Trgovačkog suda u Zagrebu br. XXIII Ovr-618/08, dana 22.4.2008. godine. Sudija Romina Markovinović, *https://sudovi.pravosudje.hr/tszag/img/File/.../Ovr-618–08.doc*, 3.4.2018.

52 *Ibid.*

53 *Ibid.*

Pošto smo proučili slične situacije, nadalje ćemo se, u ovom radu, sa više pažnje posvetiti proučavanju pretpostavki za odlaganje izvršenja arbitražne odluke kada je predlog za odlaganje zasnovan na tužbi za njen poništaj.

5.6.3. Odlaganje izvršenja arbitražne odluke primenom ZIO (2015)

5.6.3.1. Studija slučaja I

U jednom slučaju koji se našao pred srpskim sudovima, izvršni dužnik je podneo tužbu za poništaj arbitražne odluke,[54] a potom i predlog za odlaganje izvršenja tvrdeći da mu preti nenadoknadiva šteta.

5.6.3.1.1. Argumenti izvršnog dužnika

U svom predlogu za odlaganje izvršni dužnik je istakao da u slučaju odlaganja izvršni poverilac neće trpeti nikakvu štetu, dok u slučaju propuštanja da se usvoji predlog za odlaganje, izvršni dužnik može pretrpeti štetu ogromnih razmera, obzirom da je poverilac upisom rešenja o izvršenju zasnovao sudsko založno pravo na nepokretnosti dužnika čija je vrednost 9.300.000,00 evra, koja višestruko prevazilazi poverioćevo potraživanje.

Izvršni dužnik je istakao kako „blokada računa sprečava izvršnog dužnika da posluje i ostvaruje prihod, te mu usled opasnosti otvaranja stečaja preti gubitak imovine većeg obima. Istakao je da nije sporno pravo izvršnog poverioca da se namiri, ali da ne bi trebalo biti sporno ni pravo izvršnog dužnika da zahteva protivizvršenje, pa da se i on namiri u slučaju da izvršenje bude sprovedeno, a da izvršni naslov bude poništen, s obzirom da je sedište izvršnog poverioca u Austriji i da nema imovinu u Srbiji, ali ni u inostranstvu".[55]

5.6.3.1.2. Argumenti izvršnog poverioca

„Izvršni poverilac je u svom izjašnjenju, na dužnikov predlog, naveo da je izvršni dužnik osnovao novo privredno društvo, sa istim

54 Prema Zakonu o arbitraži, tužba za poništaj može da se podnese samo protiv domaće arbitražne odluke. Domaća arbitražna odluka je odluka koja je doneta u unutrašnjoj ili međunarodnoj arbitraži u Republici. Za odlučivanje o tužbi za poništaj mesno je nadležan sud mesta arbitraže. Vid.: Zakon o arbitraži, čl. 57.

55 Predlog za odlaganje izvršnog dužnika od dana 28.6.2017. godine, sa dopunom Predloga od 6.7.2017. godine u predmetu sprovođenja izvršenja 10. I. I. 639/17 (iz arhive Javnog izvršitelja).

sedištem, delatnošću i direktorom, da preko tog privrednog društva nesmetano posluje, te da u tom smislu nema uslova za odlaganje izvršenja".

Izvršni poverilac je dodatno naveo da „izvršni dužnik svojim predlogom za odlaganje samo vrši opstrukciju postupka i pored blokade računa može normalno da ostvaruje dobit, sobe u Hotelu se izdaju, restoran radi i slično. Novac od obavljanja delatnosti redovno pristiže tako da dužnik ne trpi štetu, ali novac odlazi na račune novoosnovanog privrednog društva. Izjava izvršnog dužnika da mora doći do odlaganja zato što je poverilac strani ulagač je diskriminatorna i protivna svim međunarodnim konvencijama, protivna je pravu na pristup sudu i pravu na jednaka pravna sredstva u postupku koju je država Srbija dužna da obezbedi izvršnom poveriocu, iako je strani ulagač."[56]

5.6.3.2. Studija slučaja II

U gotovo istom periodu, pred srpskim pravosuđem pojavio se sličan slučaj u kome je izvršni dužnik zahtevao odlaganja pozivajući se na pokrenuti postupak za poništaj arbitražne odluke.

5.6.3.2.1. Argumenti izvršnog dužnika

U ovom slučaju izvršni dužnik trećeg reda se pozvao na dugotrajnu blokadu poslovnih računa i istakao da će ako se po njegovom predlogu ne odloži izvršenje, nad ovim izvršnim dužnikom izvesno biti otvoren stečaj.[57]

56 Izjašnjenje izvršnog poverioca u predmetu sprovođenja izvršenja 10. I. I. 639/17 (iz arhive Javnog izvršitelja).

57 U ovom slučaju javni izvršitelj Branislav Petrović je odbio zahtev za odlaganje izvršnog dužnika Rešenje javnog izvršitelja br. I. I: 89/2017 od 12.2.2018. (iz arhive Javnog izvršitelja), s tim da u trenutku pisanja ovog rada Privredni sud u Beogradu nije odlučio o podnetom prigovoru protiv ovog rešenja. Javni izvršitelj je 7.3.2018. odredio prekid postupka izvršenja pošto je Rešenjem Privrednog suda u Beogradu br. 3 St 1/2018 od 22.2.2018. godine (iz arhive Suda) nad izvršnim dužnikom otvoren stečaj. U jednom drugom slučaju, izvršni dužnik je kao razlog za odlaganje naveo da je zbog blokade računa bio onemogućen da vodi parnične i izvršne postupke protiv svojih dužnika, plaća takse i slično, kao i da će raskinuti postojeće ugovore o zakupu (zbog eventualnog isključenja struje) ne navodeći vrednost sporova ili postupaka izvršenja. Javni izvršitelj Branislav Petrović je takav predlog za odlaganje odbio. Vid.: Rešenje javnog izvršitelja I. I. 1/2017 od 26.1.2017. godine (iz arhive Javnog izvršitelja).

5.6.3.2.2. Argumenti izvršnog poverioca

U svom izjašenju, izvršni poverilac se usprotivio podnetom predlogu za odlaganje navodeći da je u postupku za poništaj arbitražne odluke dana 11.9.2017. doneto rešenje kojim se odbija zahtev tužilaca, ovde izvršnih dužnika za određivanje privremene mere, po kojoj tuženi (ovde izvršni poverilac) ne bi mogao da vodi izvršni postupak na osnovu predmetne arbitražne odluke. Navedeno rešenje je pravnosnažno imajući u vidu da se tužioci na isto nisu žalili.[58]

5.6.3.2.3. Odnos zahteva za određivanje privremene mere kojom se sprečava sprovođenje izvršenja i dužnikovog predloga za odlaganje izvršenja

Osim njihove aktuelnosti prethodno navedeni izvršni postupci imaju još jednu sličnost. Izvršni dužnik je pre podnošenja predloga za odlaganje u izvršnom postupku tražio donošenje privremene mere u parničnom postupku. U oba slučaju, Sud je uputio tužioca da svoj zahtev koji je u suštini usmeren na odlaganje namirenja poverioca do okončanja parničnog postupka po tužbi za poništaj arbitražne odluke ostvaruje po pravilima o odlaganju sprovođenja izvršenja u izvršnom postupku.

U slučaju I, sud je odbacio zahtev za određivanje privremene mere tužioca (izvršnog dužnika) ističući da bi se „izvršenje predmetne arbitražne odluke sprovodilo u skladu sa ZIO, a suština predložene privremene mere jeste da se do pravnosnažnog okončanja postupka po tužbi za poništaj iste, zabrani tuženom da namiri svoje potraživanje... Međutim, po mišljenju Suda, pravne posledice predložene privremene mere bile bi u suprotnosti sa dejstvom pravnosnažosti i izvršnosti sudske (arbitražne) odluke". Činjenica da je ovde tužilac (a tuženi u arbitražnom postupku) podneo tužbu za poništaj arbitražne odluke, ne znači da je ista izgubila svojstvo pravnosnažnog akta koji se upodobljava sa sudskom odlukom.[59]

U analiziranoj sličnoj situaciji (slučaj II), sud je rezonovao na gotovo identičan način. „Predmetna arbitražna odluka ima snagu domaće pravnosnažne sudske odluke i izvršava se u skladu sa odredbama

58 *Ibid*., 2.

59 Rešenje Privrednog suda u Beogradu 8-II 1493/17 od 31.3.2017 potvrđeno Rešenjem Privrednog apelacionog suda u Beogradu 3 Pž 2655/17 od dana 15.15.2017. godine (iz arhive Suda).

ZIO, a parnični sud nema zakonom propisana ovlašćenja da suspenduje sprovođenje arbitražne odluke niti da na drugi način ograničava poverioce iz te odluke". „Ovde bo tužioci u izvršnom postupku pokrenutom na osnovu arbitražne odluke mogli da zahtevaju odlaganje izvršenja, čime se zapravo postiže svrha predložene privremene mere, ukoliko takav predlog bude usvojen od strane organa koji sprovodi postupak izvršenja."[60]

5.7. Proporcionalnost

Prema prof. Bodirogi, javni izvršitelj mora u svakom konkretnom slučaju sagledati pravni položaj izvršnog poverioca i izvršnog dužnika, pažljivo odmerivši kome od njih usled odlaganja preti veća šteta.[61] Da bi konkretni predlog za odlaganje bio usvojen, dužnikova potencijalna šteta mora biti veća od one koja bi usled odlaganja pogodila poverioca.[62] Nije svejedno, ako je potraživanje koje se namiruje jedina imovina za poverioca, dok dužnik raspolaže imovinom značajne vrednosti i obrnuto, mora se uzeti u obzir okolnost ako poverilac ni u čemu ne oskudeva, dok je predmet izvršenja pretežna vrednost u dužnikovoj imovini.[63]

5.8. Naročiti razlozi za odlaganje

Naročiti razlozi koji opravdavaju odlaganje predstavljaju još jedan pravni standard koji se pojavljuje u odnosnoj normi. Kao i u drugim slučajevima kada je upotrebljena takva normativna tehnika, neophodna je njena konkretizacija u svakom pojedinačnom slučaju. Čini se da je ovo pitanje bilo oštroumnije rešeno u ZIP (2004). U pomenutom

60 Rešenje Privrednog suda u Beogradu 24 II – 3148/2017 od 11.9.2017. godine (iz arhive Suda).

61 Prema ZIO (1938) ako od odlaganja preti opasnost za namirenje tražioca izvršenja, odlaganje se može učiniti zavisnim od obezbeđenja. I. Matijević, F. Čulinović, *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Knjiga I, Beograd 1937, 71.

62 N. Bodiroga, (2017), *op. cit*., 280.

63 Vrednost dobra koje je u pitanju (engl. *what was at stake for the applicant*) se uzima u obzir i kod suđenja u razumnom roku. A. Uzelac, „Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: nova praksa europskoga suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 1/2010, 112.

normativnom prethodniku pravila se jasna razlika između verovatnoće nastupanja znatne štete usled mogućnosti ukidanja izvršne isprave i verovatnoće nastupanja takve štete iz drugih opravdanih razloga – različitih životnih događaja koji su nepredvidivi (bolest, socijalni i humani momenti).[64]

5.9. Naravoučenija

Pravni standard „nenadoknadiva ili teško nadoknadiva šteta" se ne zasniva na nekoj unapred propisanoj visini štete koja je u svim pojedinačnim situacijama dovoljan razlog za odlaganje. Kao što je napred navedeno, sadržinu ovog pravnog standarda određuje javni izvršitelj koji sprovodi izvršenje ili sud po prigovoru. Potencijalna šteta se mora ceniti u relativnom smislu vodeći računa o svim okolnostima konkretnog slučaja.

5.9.1. Prihodi izvršnog dužnika

U analiziranom slučaju I, ceneći postoji li opasnost od nastupanja nenadoknadive ili teško nadoknadive štete, javni izvršitelj je između ostalog uzeo u obzir i prihode izvršnog dužnika. „Ako po navodima zakonskog zastupnika izvršni dužnik godišnje ostvaruje promet od 3.000.000,00 evra, onda se prinudnom naplatom duga koji je utvrđen u arbitražnom postupku zasnovanom na principu kontradiktornosti u visini od oko polovine godišnjeg prometa izvršnog dužnika ne može izvršnom dužniku naneti nenadoknadiva ili teško nadoknadiva šteta".[65]

64 N. Šarkić, M. Nikolić, *op. cit*., 358. U pravu Crne Gore se koristi formulacija da Sud može, na predlog izvršnog dužnika, u potpunosti ili djelimično, odložiti izvršenje i u slučajevima u kojima za to postoje naročito opravdani razlozi, kao što su teži oblici zdravstvene i socijalne ugroženosti. Zakon o izvršenju i obezbeđenju, *Službeni list CG*, br. 36/2011, 28/2014, 20/2015 i 22/2017, nadalje: ZIO (CG), čl. 71, st. 2. U jednom slučaju pred hrvatskim sudom, predlog za odlaganje je odbijen iz razloga što je izvršni dužnik u svom predlogu za odlaganje „navela subjektivni element koji se sastoji u tome da je to njena jedina nekretnina kao da je stara i bolesna i da bi njenom prodajom ostala bez krova nad glavom ali nije istakla objektivni element propisan zakonom". Rješenje Općinski sud u Slavonskom Brodu, Ovr 62/2008–25, Datum odluke 23.3.2016, Datum objave 28.7.2017.

65 Rešenje javnog izvršitelja Marka Vukićevića kojim se odbija predlog za izvršnog dužnika za odlaganje izvršenja 10 I. I. 639/17 od 3.1.2018. godine (iz arhive Javnog izvršitelja).

5.9.2. Vrednost dužnikove imovine

Prilikom procene da li je neka šteta usled izvršenja nenadoknadiva ili teško nadoknadiva za izvršnog dužnika mora se voditi računa ne samo o prihodima izvršnog dužnika, nego i o ukupnoj vrednosti dužnikove imovine podobne za prinudno namirenje.[66] „U imovini izvršnog dužnika nalaze se pored zgrade „Hotela S. L." koja po tvrdnjama izvršnog dužnika ima 7000 m2, još dve zgrade od kojih je jedna zgrada ugostiteljstva, Pr+18 po površini daleko veća od zgrade „Hotela", predmeta zakazane javne prodaje, čija je utvrđena tržišna vrednost 9.300.000,00 evra. Ako se uporedi vrednost potraživanja koje se prinudno namiruje oko 1.647.163,00 evra u odnosu na ukupnu vrednost sve tri zgrade hotela čija je tržišna vrednost najmanje oko 30.000.000,00 evra bez opreme i drugih pokretnih stvari u ovim zgradama, jasno je da šteta koja može da nastupi za konkretnog izvršnog dužnika ne može biti nenadokadiva ili teško nadoknadiva.

Ukratko, ako se uporedi vrednost potraživanja koje se prinudno namiruje sa godišnjim prometom izvršnog dužnika i ukupnom vrednošću dužnikove imovine, prinudnim izvršenjem za konkretnog izvršnog dužnika ne može nastati nenadoknadiva, odnosno teško nadoknadiva šteta. Ovo naročito što promet koji ostvaruje izvrši dužnik na godišnjem nivou omogućava ovome da u odgovarajućim tranšama otplaćuje (servisira) i mnogo veći dug".[67]

5.9.3. Jedan razlog nije dovoljan

5.9.3.1. Plaćanje dugovanog bez obzira na iznos

U pravnoj književnosti vezanoj za odlaganje izvršenja uočljiv je stav da prinudno namirenje obaveze na koju izvršna isprava glasi samo po sebi ne predstavlja nanošenje štete dužniku, pa nije dovoljan razlog

66 U hrvatskom pravu „u odgovoru na navode izvršnog dužnika, izvršni poverilac ističe da upravo time što raspolaže znatnom imovinom izvršni dužnik dokazuje da sprovođenjem izvršenja ne trpi nikakvu štetu, jer bi sprovođenjem izvršenja samo platio ono što je dužan platiti. Izvršni poverilac smatra da izvršni dužnik nema nikakvih izgleda za uspeh u parničnom postupku budući da svoj tužbeni zahtev temelji na istom činjeničnom osnovu kao što je to činio i u arbitražnom postupku". K. Musa, *op. cit*., 6.

67 Rešenje javnog izvršitelja Marka Vukićevića kojim se odbija predlog za izvršnog dužnika za odlaganje izvršenja 10 I. I. 639/17 od 3.1.2018. godine (iz arhive Javnog izvršitelja).

za odlaganje izvršenja.[68] „Šta treba smatrati „znatnijom štetom" ceni se u zavisnosti od dužnikovih imovinskih prilika, vrednosti potraživanja koje se ostvaruje i drugih okolnosti slučaja". Okolnost što je izvršnom ispravom osuđen na plaćanje – bez obzira na to o kakvom se iznosu radi – ne može se smatrati „znatnijom štetom", jer plaćanjem dužnik ispunjava svoju obavezu".[69]

To praktično znači da za odlaganje izvršenja nije dovoljno da se radi o znatnijem novčanom iznosu čija se naplata traži u izvršnom postupku, već da postoje takve okolnosti koje objektivno upućuju na zaključak da je povraćaj onoga što je isplaćeno nemoguć.[70]

Drukčije kazano, dužnik je ovde u aktivnoj ulozi tako što ukazuje „na mogućnost nastanka znatnije štete, pri čemu se pod znatnijom štetom podrazumeva veći iznos (u odnosu na ostatak dužnikove imovine) i postojanje okolnosti koje upućuje na to da dužnik verovatno ne bi mogao da povrati ono što mu je u postupku izvršenja oduzeto. Mogućnost nastanka znatnije štete dužnik treba da učini verovatnim podnošenjem potrebnih dokaza. Pravilo je da se pod štetom ne podrazumeva plaćanje koje se vrši na osnovu izvršne isprave, jer se radi o pravnosnažnoj utvrđenoj obavezi dužnika".[71]

5.9.3.2. Dovoljna obezbeđenost poveriočevog potraživanja

U analiziranom slučaju I, izvršni dužnik je u svom predlogu za odlaganje izneo tvrdnju da je izvršni poverilac upisom zabeležbe rešenja o izvršenju u javne knjige obezbedio svoje potraživanje tako da usled odlaganja izvršenja izvršni poverilac ne bi trpio štetu. Međutim, takva teza se ne može prihvatiti. Zametanje takve prakse u pogledu odlaganja izvršenja moglo bi nepovratno uticati na mogućnost prinudnog namirenja svih obezbeđenih potraživanja. To bi značilo da ako je izvršni dužnik podneo zahtev za odlaganje niti jedan obezbeđeni po-

68 Rešenje Okružnog suda u Novom Sadu, Gž. 4154/2006 od 6.9.2006. godine, *Paragraf Lex*.

69 VpsSr Pž-1871/80 – SP 9/81–50. Navedeno prema: K. Musa, *op. cit*., 4.

70 „Za znatniju štetu nije dovoljno da postoji veći iznos, što je neosporno u konkretnom slučaju, nego da postoje okolnosti koje upućuju da se ne može vratiti što bi se dalo. Nije dovoljno samo pozivanje dužnika da se ne može ostvariti povraćaj isplaćenog, već je dužnik u toku postupka morao ukazati i na postojanje takvih okolnosti." Rešenje Višeg privrednog suda, Pž. 8382/96 od 6.12.1996. godine – Sudska praksa privrednih sudova – Bilten br. 1/1997, 36.

71 Rešenje Višeg privrednog suda, Pž. 1191/99 od 5.5.1999. godine – *Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 2/1999, 24.

verilac, na primer onaj koji ima izvršnu vansudsku hipoteku upisanu u javne knjige, ne može da se uspešno usprotivi odlaganju i prinudno naplati svoje potraživanje, sve do okončanja parničnog postupka koji je izvršni dužnik pokrenuo, na primer radi utvrđenja ništavosti založne izjave. Prihvatanje takve teze je suprotno samom cilju obezbeđenja potraživanja. Izvršni poverilac koji je upisom zabeležbe rešenja o izvršenju stekao pravo na namirenje je obezbeđeni poverilac,[72] sa pravom sledovanja u slučaju promene vlasnika nepokretnosti tokom izvršnog postupka,[73] kao i sa pravom prvenstva u odnosu na izvršne poverioce koji su kasnije upisali zabeležbe rešenja o izvršenju u katastar nepokretnosti.[74] U svim napred navedenim pravnim situacijama, slično kao u stečajnom postupku, obezbeđeni poverilac je u povoljnijem položaju u odnosu na obične (neobezbeđene) poverioce. Otuda, izvršni poverilac koji je obezbedio svoje potraživanje ne može povodom predloga za odlaganje za koji nema njegove saglasnosti biti u lošijoj pravnoj poziciju u odnosu na obične izvršne poverioce. Takvo rezonovanje dovelo bi do pravno neprihvatljivog ishoda po kome izvršni poverioci suočeni sa predlogom izvršnog dužnika za odlaganje, samim upisom zabeležbe rešenja o izvršenju više gube nego što dobijaju.

5.9.3.3. Predvorje stečaja

U analiziranim slučajevima I i II, u svojim predlozima za odlaganje izvršni dužnici ukazuju na opasnost od otvaranja stečaja. Međutim, argumenti da će nastavak sprovođenja izvršenja izvesno dovesti do stečaja izvršnog dužnika ne mogu se prihvatiti kao dovoljan razlog za odlaganje izvršenja. O tome je izvršni dužnik morao da vodi računa ranije kada je stupao u ugovorni odnos sa izvršnim poveriocem i onda kada je sa izvršnim poveriocem ugovarao arbitražno rešavanje sporova. Sve ostalo je posledica primene pravnog načela *Pacta sunt servanda* bez koga se ne može zamisliti život u organizovanoj ljudskoj zajednici.

5.9.3.4. Osujećenje namirenja razlučnih poverilaca

U jednom slučaju, sud zaključuje da je ...predmetnom pravnosnažnom i izvršnom presudom izvršni dužnik obavezan na izvršenje novčane činidbe, odnosno novčane obaveze nastale tokom trajanja postupka stečaja, iz čega prizilazi da je to obaveza stečajne mase, koja se može

72 Čl. 155, ZIO.

73 Čl. 156, ZIO.

74 Čl. 200, st. 4 ZIO.

namiriti prinudnim putem kroz postupak izvršenja... Stoga ne postoje zakonske prepreke za dalje sprovođenje izvršenja u konkretnom slučaju, odnosno nema mesta odlaganju izvršenja... Veće je ocenilo kao neosnovane navode izvršnog dužnika da bi usled daljeg vođenja postupka bilo osujećeno namirenje razlučnih poverilaca, s obzirom na činjenicu da razlučni poverioci imaju pravo prioritetnog namirenja samo u pogledu nepokretnosti na kojoj imaju založno pravo, a da je u ovoj pravnoj stvari izvršenje određeno na novčanim sredstvima, a ne na nepokretnostima.[75]

5.9.3.5. Neispunjena protivčinidba

Prema ZIO (1938) opasnost nastupanja šteta nije morala da se dokazuje ako tražilac izvršenja nije učinio ili nije gotov da učini dugovanu protivčinidbu.[76] U savremenom pravu postojanje dugovane protivčinidbe se ne izdvaja kao izuzetak u odnosu na druge naročito razloge koji opravdavaju odlaganje, tako da i u ovom slučaju izvršni dužnik koji predlaže odlaganje mora dokazati verovatnoću nastupanja štete. Takva protivčinidba mora biti u koneksitetu sa činidbom koja je utvrđena izvršnom ispravom. „Nisu ispunjeni uslovi za odlaganje izvršenja ako dužnik kao razlog za odlaganje navodi da on vodi posebnu parnicu za naplatu svoga potraživanja protiv poverioca u predmetnom izvršnom postupku, obzirom da nije reč o postupku koji je u pravnoj vezi sa predmetom izvršenja."[77]

5.9.3.6. Nemogućnost izmirenja drugih obaveza

Prinudno izvršenje ne može se odložiti iz razloga što bi isto dovelo do blokade računa, a time i do nemogućnosti izmirenja drugih

75 Rešenje Privrednog suda u Beogradu 8 Ipv (I) 38/17 od 24.2.2017. godine, *Paragraf Lex*.

76 Po predratnom ZIO (1938) za odlaganje je bilo neophodno da tražilac odlaganja dokaže da nastavak izvršenja za njega donosi opasnost nastupanja nenadoknadive ili teško nadoknadive štete. Međutim, prema B. Blagojeviću opasnost nastupanja šteta ne mora da se dokazuje ako tražilac izvršenja nije učinio ili nije gotov da učini protivčinidbu. B. T. Blagojević, *op. cit*., 260.

77 „Iz navedenog proizilazi da sama činjenica da dužnik kao tužilac vodi spor protiv poverioca kao tuženog pred prvostepenim sudom nije dovoljan razlog za odlaganje izvršenja, s obzirom da nije reč o postupku koji je u pravnoj vezi sa predmetom izvršenja." Rešenje Višeg privrednog suda, Pž. 9991/97 od 16.12.1997. godine – *Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 1/1998 – 19, *Paragraf Lex*.

obaveza, pa ni obaveza po osnovu plaćanja isporučene električne energije.[78]

5.9.3.7. Inkorporisanost poverioca u inostranstvu

Okolnost da je poverilac pravno lice sa sedištem u inostranstvu sama po sebi nije dovoljna za usvajanje dužnikovog predloga za odlaganje. „Činjenica da je izvršni poverilac strano pravno lice, te da bi u postupku protivizvršenja ukoliko bi revizija bila usvojena teško mogao da izvršni dužnik povrati svoja novčana sredstva bez uticaja su na donošenje drugačije odluke u podnetom predlogu za odlaganje."[79]

Međutim, u analiziranom slučaju I, Privredni sud u Beogradu je ukinuo rešenje javnog izvršitelja kojim je odbijen predlog izvršnog dužnika za odlaganje i naložio javnom izvršitelju da u ponovnom postupku proceni ispunjenost uslova za odlaganje uzimajući u obzir navode Suda.

„Prema nalaženju Veća ukoliko se ne bi odložilo izvršenje u ovoj pravnoj stvari i sproveo se postupak namirenja na imovini izvršnog dužnika, a izvršni dužnik uspe u postupku za poništaj arbitražne odluke ovde izvršne isprave, postoji objektivna nemogućnost za povraćaj prinudno naplaćenih sredstava od izvršnog poverioca putem postupka protivizvršenja... Na zvaničnoj Internet stranici Ministarstva pravde objavljeni su svi međunarodni ugovori u građanskim stvarima koje je zaključila Republika Srbija, a među kojima se ne nalazi međunarodni ugovor sa Republikom Austrijom. Kako je reč o javno dostupnim podacima nije potrebno dokazivati javnom ili po zakonu overenom ispra-

78 „Mogućnost naplate drugih poverilaca, odnosno namirenja drugih dugova, u konkretnom slučaju duga po osnovu električne energije, kao i predočena eventualna šteta koja bi mogla nastati korišćenjem javnih ovlašćenja za prestanak isporuke električne energije, ukoliko ista ne bude plaćena, ne mogu biti osnov za odlaganje izvršenja poveriocu koji ima izvršnu ispravu i, shodno odredbama Zakona, rešenje o izvršenju po osnovu iste, jer bi takve mere samo favorizovale pojedine poverioce, a u znatno teži položaj dovodile poverioca koji nije javno preduzeće, odnosno poverioca koji nema posebna javna ovlašćenja za primenu određene vrste mera (prestanak isporučivanja električne energije)." Rešenje Privrednog apelacionog suda, Iž. 187/2010 od 18.2.2010. godine, *Paragraf Lex.*

79 Rešenje Višeg trgovinskog suda Iž br. 1612/07 od 5.7.2007. godine. Navedeno prema: N. Šarkić, M. Nikolić, *op. cit*., 358.

vom činjenicu da bi izvršnom dužniku bilo otežano protivizvršenje u slučaju uspeha u parnici..."[80]

Postupajući po nalogu Suda javni izvršitelj je ocenio predlog za odlaganje izvršenja izvršnog dužnika kao osnovan.

„U konkretnom slučaju za nalog suda u pravcu preispitivanja osnovanosti predloga izvršnog dužnika za odlaganje i za ovu odluku javnog izvršitelja o usvajanju predloga izvršnog dužnika o odlaganju izvršenja bez saglasnosti izvršnog poverioca odlučujuća je okolnost da izvršni poverilac dolazi iz Repubike Austrije sa kojom Republika Srbija nema zaključen bilateralni sporazum povodom priznanja i izvršenja sudskih odluka u obligacionim sporovima iz čega proizilazi objektivna nemogućnost za povraćaj prinudno naplaćenih sredstava od izvršnog poverioca u postupku protivizvršenja. Ovo je ključna okolnost koja u konkretnom slučaju opravdava odlaganje izvršenja na predlog izvršnog dužnika." [81]

5.10. Kumulativnost

Uslovi za odlaganje izvršenja na predlog izvršnog dužnika o kojima je bilo reči u prethodnom izlaganju moraju biti kumulativno ispunjeni. Ukratko, biće usvojen predlog za odlaganje izvršnog dužnika ako ovaj prethodno nije podnosio predloge za odlaganje, ako učini verovatnim nastupanje nenadoknadive ili teško nadoknadive štete, ako je šteta koja mu preti usled izvršenja veća od štete koju bi usled odlaganja trpeo izvršni poverilac i ako kvalifikovanom dokaznim sredstvima: javnom ili po zakonu overenom ispravom dokaže da odlaganje opravdavaju naročiti razlozi.

---

80 „Imajući u vidu navedeno Veće je stava da je javni izvršitelj pogrešno ocenio da nema mesta usvajanju predloga za odlaganje izvršenja, do pravnosnažnog okončanja napred navedenog parničnog postupka kojim se traži poništaj arbitražne odluke koja predstavlja izvršnu ispravu u ovoj pravnoj stvari, budući da je izvršni dužnik učinio verovatnim uslove za odlaganje izvršenja..." Privredni sud u Beogradu 8 Ipv (I) 357/17, I. I. 639/17, veza 8 Ipv (I) 255/17, od dana 22.1.2018, 5–6.

81 Rešenje javnog izvršitelja Marka Vukićevića 10 I. I. 639/17 od 7.2.2018. godine (iz arhive Javnog izvršitelja).

5.11. Jemstvo

Svi prethodno navedeni uslovi moraju biti kumulativno ispunjeni u svakom konkretnom slučaju odlaganja na predlog dužnika. Međutim, jedan uslov mora biti ispunjen samo na predlog izvršnog poverioca. Ako je do donošenja rešenja o predlogu izvršnog dužnika izvršni poverilac to predložio, javni izvršitelj uslovljava odlaganje polaganjem jemstva od strane izvršnog dužnika.[82]

Jemstvo se polaže u domaćem ili stranom novcu u depozit javnog izvršitelja. Izuzetno, uz saglasnost protivne stranke, jemstvo može da se položi u obliku bankarske garancije ili hartija od vrednosti, dragocenosti ili pokretnih stvari čija se vrednost lako utvrđuje na tržištu, a koje brzo i jednostavno mogu da se unovče.[83]

Ako sud, odnosno javni izvršitelj rešenjem odredi protivnoj stranci naknadu štete ili troškova postupka koji su povezani s radnjom zbog koje je položeno jemstvo, istim rešenjem, na njen predlog, određuje i da se šteta ili troškovi postupka naknade iz položenog jemstva.[84]

5.11.1. Teška oskudica kao razlog za uskraćivanje jemstva

Takvo normiranje otvara mnošto dilema, prvo, može li javni izvršitelj odbiti određivanje jemstva? Zakonodavac koristi formulaciju, javni izvršitelj uslovljava odlaganje, a ne frazu „može usloviti odlaganje".[85] Međutim, javni izvršitelj neće usloviti odlaganje izvršenja polaganjem jemstva ako bi polaganje jemstva dovelo izvršnog dužnika ili članove njegove porodice u tešku oskudicu. Dilema je ovde koji subjekti se mogu pozivati na tešku oskudicu kako bi izbegli plaćanje jemstva. Mišljenja smo da se na ovaj izuzetak može pozivati fizičko lice jer samo ono i članovi njegove porodice mogu biti dovedeni u tešku oskudicu. Ovo iz razloga što se insolventnost pravnog lica ne može kvalifikovati kao teška oskudica.

---

82 Javni izvršitelj o polaganju jemstva u izvršnom postupku odlučuje zaključkom. ZIO, čl. 35, st. 3.

83 Dokaz o polaganju jemstva jeste osnov za sticanje založnog prava upisom u Registar založnog prava na pokretnim stvarima i pravima ili druge javne registre, na zahtev lica u čiju korist je jemstvo određeno, ZIO čl. 35, st. 4.

84 Protiv tog rešenja dozvoljen je prigovor. ZIO čl. 35, st. 5.

85 U pravu Crne Gore, odlaganje izvršenja usloviće se polaganjem jemstva, osim ako se odlaganje zahteva iz naročito opravdanih razloga kao što su teži oblici zdravstvene i socijalne ugroženosti ZIO (CG), čl. 71, st. 3.

5.11.2. Traženo ili primereno jemstvo

Drugo ne manje značajno je pitanje visine jemstva. Na primer, može li poverilac zahtevati jemstvo u punom iznosu koji obuhvata: glavno potraživanje, dužnu kamatu i troškove postupka, odnosno može li poverilac zahtevati jemstvo u jednom iznosu, a da javni izvršitelj samo delimično prihvati njegovo traženje i odredi jemstvo u manjem iznosu koji smatra primerenim.[86] Ko može više može i manje. Ako bi javni izvršitelj mogao odbiti zahtev za određivanje jemstva iz razloga što bi izvršni dužnik ili članovi njegove porodice određivanjem jemstva u punom iznosu dospeli u tešku oskudicu, onda iz istog razloga javni izvršitelj može odrediti i manji iznos jemstva od predloženog.

Uloga položenog jemstva je da garantuje izvršnom poveriocu za štetu koja mu preti usled toga što je za vreme odlaganja umanjena njegova mogućnost za puno namirenje, na primer usled promene vrednosti predmeta izvršenja. Takvom izvršnom poveriocu će ostati manje za namirenje, nego da nije bilo odlaganja i to bez obzira na krivicu onoga koji je predložio odlaganje.[87]

Iako je za njegovo nastupanje neophodno da ga izvršni poverilac predloži, ako je doneta odluka o jemstvu i ovaj uslov mora biti kumulativno ispunjen. „Smatra se da je predlog za odlaganje povučen ako izvršni dužnik ne položi jemstvo u roku koji je odredio javni izvršitelj."[88] Ova pretpostavka je neoboriva. Iz tog razloga se čini da rok za polaganje jemstva ne sme biti kraći od pet dana.

5.11.3. Mogućost polaganja jemstva od poverioca

ZIO (2015) ne poznaje mogućnost polaganja jemstva na zahtev izvršnog poverioca kako ne bi došlo do odlaganja iako su sve zakon-

86 U austrijskoj praksi se po pravilu određuje jemstvo u vrednosti jedne četvrtine ukupne tražbine ili vrednosti zaplenjene stvari. M. Dika, *op. cit*., 399.

87 „Sporno je samo kako će se ustanoviti nastala šteta: da li putem redovne parnice ili vanparničnim putem u izvršnom postupku." Izgleda da je ispravno ovo poslednje. I. Matijević, F. Čulinović, *op. cit*., 72. Jemstvo dakle služi da se namiri razlika između onoga što bi poverilac naplatio da nije bilo odlaganja i onoga što je poverilac naplatio u konačnom ishodu. To nam na neki način daje odgovor na pitanje do kada se čuva položeno jemstvo. Iako je snažan interes dužnika da mu se jemstvo vrati odmah po donošenju odluke o nastavku izvršenja, sama svrha jemstva nalaže da se ono čuva na namenskom računu javnog izvršitelja do okončanja namirenja.

88 ZIO, čl. 122, st. 4.

ske pretpostavke za odlaganje izvršenja na predlog dužnika ispunjene. Položeno jemstvo bi u tom slučaju po vrednosti moralo da pokriva štetu koja preti dužniku usled nastavka izvršenja. Ipak, mogućnost polaganja jemstva od strane poverioca nije sasvim isključena. Onaj izvršni poverilac koji želi da se izvršenje nastavi pre isteka vremena na koje je odloženo može učiniti verovatnim da su prestali razlozi za odlaganje ili alternativno predložiti prevremeni nastavak postupka uz polaganje jemstva.[89]

5.12. Rok za odlučivanje o predlogu

„Javni izvršitelj je dužan da rešenje o predlogu za odlaganje izvršnog dužnika ili trećeg lica donese u roku od pet dana od njegovog prijema i da rešenje otpravi u roku od tri radna dana od dana donošenja."[90] Shodno principu (ograničene) kontradiktornosti u postupku izvršenja, protivnoj stranci se mora dati mogućost da se izjasni o predlogu za odlaganje. Procesne prilike često nisu onakve kakvim ih zamišlja zakonodavac. Na primer, kako postupiti u propisanom roku, ako javni izvršitelj na vreme otpravi dužnikov predlog za odlaganje na izjašnjenje izvršnom poveriocu uz nalog da se ovaj izjasni u roku od tri dana, ali otposlati akt zbog štrajka poštanskih radnika ili gubitka pošiljke i ne stigne poveriocu u roku od pet dana? Bez obzira na hitnost u izvršnom postupku smatramo da propisani rok od pet dana za odlučivanje o predlogu za odlaganje nije utemeljen u realnosti. Ovo naročito što i neradni dani ulaze u ovaj rok, a sama norma o odlaganju sadrži nekoliko pravnih standarda čija konkretizacija ne trpi ishitrenost, već naprotiv zahteva temeljno obrazloženje.

5.13. Prigovor

Protiv rešenja donetog o predlogu za odlaganje izvršnog dužnika ili trećeg lica dozvoljen je prigovor.[91] Pošto nije propisan neki poseban rok i u pogledu ovog prigovora primenjuje se opšti rok za prigovore koji iznosi osam dana od dana dostavljanja odluke adresatu.

89 ZIO, čl. 127, st. 2.

90 ZIO, čl. 124, st. 1.

91 ZIO, čl. 124, st. 2.

6. NESUSPENZIVNOST PREDLOGA ZA ODLAGANJE

S obzirom na okolnost da se izvršenje sprovodi pre pravnosnažnosti rešenja o izvršenju, te da se neke izvršne radnje sprovode čak i ako je odlaganje određeno, trebalo bi uzeti da se izvršenje sprovodi i nakon podnošenja predloga za odlaganje i to sve dok javni izvršitelj ne donese odluku o odlaganju.[92] Ovo naročito iz razloga što ni neka druga pravna sredstva u izvršnom postupku nemaju suspenzivno dejstvo.[93] Javni izvršitelj bi međutim, dok ne odluči o predlogu za odlaganje, mogao zastati s preduzimanjem nekih radnji sprovođenja kako se ne bi faktički onemogućilo ostvarivanje same svrhe odlaganja. U svakom slučaju to bi zavisilo od njegove diskrecije. Drugačije rešenje bi otvorilo vrata zloupotrebi instituta odlaganja izvršenja.[94] Ako je odbio predlog za odlaganje, javni izvršitelj nije u obavezi da zastane sa sprovođenjem izvršenja sve dok naslovni sud ne odluči po prigovoru na rešenje kojim se odbija odlaganje.

7. POSLEDICE ODLAGANJA IZVRŠENJA

7.1. Odlaganje izvršenja kao takvog

Aktuelni ZIO (2015) ne pominje segmetirano odlaganje (u pogledu nekih predmeta i sredstava izvršenja) koje je bilo dopušteno prema predratnom ZIO (1938).[95] Takva mogućnost bi praktično značila

92 M. Dika, *op. cit*., 405.

93 Zahtev za izuzeće sudije ne odlaže izvršenje ili obezbeđenje, ZIO, čl. 13, st. 5. Zahtev za izuzeće javnog izvršitelja ne odlaže izvršenje ili obezbeđenje, ZIO, čl. 68, st. 5. Žalba i prigovor odlažu izvršenje samo kad je to ovim zakonom određeno, ZIO, čl. 25, st. 3. Tužba za utvrđivanje nedozvoljenosti izvršenja ne odlaže izvršenje, ZIO, čl. 81, st. 2.

94 M. Dika, *op. cit*., 405. Nije retka situacija u praksi da izvršni dužnik podnese predlog za odlaganje na dan zakazane javne prodaje. Zakonodavac bi *de lege ferenda* donekle mogao smanjiti pritisak na javne izvršitelje i zloupotrebu predloga za odlaganje, normom po kojoj, ako je zakazana javna prodaja, izvršni dužnik gubi pravo da predloži odlaganje izvršenja osam dana pre dana za koji je zakazana javna prodaju.

95 „Ako razlozi za odlaganje izvršenja nastanu samo u pogledu nekih stvari uzetih pod izvršenje ili samo u pogledu jednog dela zahteva za koje se vodi izvršenje onda će se izvršenje nastaviti u pogledu ostalih stvari, odnosno u

da se može usvojiti predlog za odlaganje prodaje nepokretnosti čijom prodajom ispod procenjene tržišne cene nastupa teško nadoknadiva šteta za dužnika, a da se ne dozvoli odlaganje sprovođenja izvršenja zaplenom i prenosom sredstava na računu izvršnog dužnika, pošto na taj način dužnik samo plaća dugovano i ne postoji verovatnoća nastupanja znatne štete. Savremeni zakonodavac je izgleda smatrao da onaj dužnikov predlog koji ispunjava stroge uslove za odlaganje u pogledu jednog predmeta izvršenja izvesno ispunjava pretpostavke i za odlaganje izvršenja kao takvog.[96]

7.2. *Dejstvo odlaganja ex nunc*

Prema Zakonu, posledice odlaganja nastupaju odmah.[97] Dok traje odlaganje ne preduzimaju se radnje kojima se sprovodi izvršenje.[98] Prema ovome, rešenje o odlaganju proizvodi dejstvo samo za ubuduće (*ex nunc*). Ipak, identična norma, u zavisnosti od predmeta i sredstva izvršenja, kao i faze u postupku do koje se stiglo pre odlaganja, može dovesti do različitih posledica. Na primer, ako je zakazana prva javna prodaja nepokretnosti za određeni datum, pa nakon toga bude doneto rešenje o odlaganju izvršenja, javni izvršitelj će ukinuti zaključak o pravoj javnoj prodaji. Po isteku vremena na koje je određeno odlaganje odgovarajućim zaključkom će biti zakazana prva javna prodaja za neki novi datum. S druge strane, ako je donet zaključak o popisu i proceni pokretnih stvari pa nakon toga rešenje o odlaganju izvršenja, ne postoji potreba da se ukida zaključak o popisu.

7.3. Dopuštenost određenih radnji izvršenja uprkos odlaganju

Izuzetno, posle donošenja rešenja o odlaganju u postupku namirenja novčanog potraživanja preduzimaju se radnje na osnovu kojih izvršni poverilac stiče založno pravo ili pravo namirenja na predmetu izvršenja.[99] Dopuštenost ovih radnji uprkos odlaganju je razumljiva

pogledu onog dela zahteva na koji se ne odnosi razlog odlaganja." ZIO (1938), § 43. 2. Opširnije vid.: B. T. Blagojević, *op. cit*., 262.

96 ZIP (2004) je dozvoljavao potpuno ili delimično odlaganje na predlog izvršnog dužnika. ZIP (2004), čl. 64, st. 1.

97 R. Keča, B. Starović, *op. cit*., 611.

98 ZIO, čl. 125, st. 2.

99 ZIO, čl. 125, st. 3.

ako se uzme u obzir da s jedne strane, one ne predstavljaju opasnost po imovinu izvršnog dužnika, a da s druge strane, potraživanje izvršnog poverioca, na takav način biva obezbeđeno stvarnim pravom sa dejstvom *erga omnes*. Pored toga, dozvoljena je i radnja kojom se procenjuje vrednost predmeta izvršenja. Samo po sebi utvrđivanje vrednosti predmeta izvršenja ne predstavlja uštrb u imovinu izvršnog dužnika, s tim da može biti od značaja za odluku suda po prigovoru izvršnog poverioca na doneto rešenje o odlaganju.

7.4. Deblokada računa

U analiziranom slučaju I, izvršni dužnik je pored odlaganja izvršenja zahtevao i deblokadu računa tvrdeći kako je upisom rešenja o izvršenju u javne knjige potraživanje izvršnog poverioca obezbeđeno sudskom zalogom na nepokretnosti, te da je u takvim okolnostima nastavak sprovođenja izvršenja na računu izvršnog dužnika nepotreban.[100]

Javni izvršitelj je takav dužnikov zahtev odbio uz sledeću argumentaciju. „U konkretnom slučaju kada na poslovne račune izvršnog dužnika ne pristižu novčana sredstva, „blokada računa" izvršnog dužika, po svojoj suštini, za izvršnog poverioca više ima obezbeđujući efekat nego što predstavlja efikasno sredstvo izvršenja. Taj obezbeđujući efekat se ogleda u zaštiti prvenstvenog reda (prioriteta) u naplati izvršnog poverioca u odnosu na druge poverioce izvršnog dužnika. Nalozi za prinudnu naplatu blokadom računa i prenosom sredstava sa računa izvršnog dužnika se realizuju onim redom kojim su pristigli organizaciji za prinudnu naplatu. Ako javni izvršitelj ukine zaključak o sprovođenju izvršenja prenosom sredstava sa računa izvršnog dužnika u korist izvršnog poverioca, drugi poverioci izvršnog dužnika će ostvariti prioritet u naplati u odnosu na izvršog poverioca. Na ovaj način izvršnom poveriocu oduzima se njegovo pravo na prvenstveno namirenje koje je zasnovano od trenutka kada je nalog za prinudnu naplatu u njegovu korist pristigao organizaciji za prinudnu naplatu. Uočljivo je dakle, da s jedne strane, deblokada računa izvršnog dužnika predstavlja značajan uštrb u subjektivnim građanskim pravima izvršnog poverioca i slabljenje njegove pravne pozicije, dok se, s druge strane,

100 Zahtev izvršnog dužnika za promenu sredstva izvršenja (deblokadu računa) od dana 18.12.2017. u predmetu sprovođenja izvršenja 10 I. I. 639/17 (iz arhive javnog izvršitelja).

deblokadom računa u pravnoj poziciji izvršnog dužnika, kome novčana sredstva i ne pristižu na poslovni račun ne menja mnogo. Ukratko, održavanjem „blokade" računa izvršnog dužnika u korist izvršnog poverioca čuva se njegovo stečeno pravo na prvenstveni red (prioritet) u prinudnoj naplati i takvim postupkom nije povređeno načelo srazmere prilikom izbora sredstva i predmeta izvršenja radi namirenja novčanog potraživanja".[101] Ipak, u nastavku postupka izvršenja, pošto je javni izvršitelj po nalogu suda odložio sprovođenje izvršenja, rešenje o odlaganju je dostavljeno i organizaciji za prinudnu naplatu.

Prema Zakonu, dok traje odlaganje ne preduzimaju se radnje kojima se sprovodi izvršenje. S druge strane, nije normirana dužnost javnog izvršitelja da nakon donošenja rešenja o odlaganju ukine neku od preduzetih radnji u postupku, pa tako ne postoji ni dužnost ukidanja zaključka o zapleni i prenosu sredstava sa računa izvršnog dužnika na račun izvršnog poverioca. Ipak, može se argumentisati da će, ako račun ne bude deoblokiran, organizacija za prinudnu naplatu sredstva pristigla na račun izvršnog dužnika preneti izvršnom poveriocu, iako je sprovođenje izvršenja odloženo. Ovim bi se faktički narušilo pravilo da se dok traje odlaganje ne preduzimaju radnje kojima se sprovodi izvršenje.

Čini se da je upravo zbog takve zamršenosti ovog pitanja u ZIO (1938) postojala norma da će se odlukom o odlaganju ukinuti i neka sprovedena radnja ako bi se usled ostavljanja na snazi već provedene radnje tražiocu odlaganja nanela teško naknadiva šteta i ako on pored toga da obezbeđenje za potpuno izmirenje zahteva radi kojega se vodi izvršenje.[102]

8. ODLAGANJE NA PREDLOG TREĆEG LICA

Na predlog trećeg lica koje je podnelo prigovor da se izvršenje na nekom predmetu izvršenja proglasi nedozvoljenim, javni izvršitelj odlaže izvršenje, samo jednom u toku izvršnog postupka,[103] ako treće

101 Zaključak javnog izvršitelja Marka Vukićevića 10 I. I. 639/17 od 3.1.2018. godine.

102 Vid.: ZIO (1938) § 43, 1. Kao i Ivo Matijević, F. Čulinović, *op. cit*., 73.

103 Ovde se može uočiti razlika između predloga za odlaganje izvršnog dužnika i predloga za odlaganje trećeg lica. Izvršni dužnik može jednom u toku izvršnog postupka da predloži javnom izvršitelju da se odloži izvršenje. Ako je predlog

lice dokazuje svoje pravo pravnosnažnom odlukom ili javnom ili po zakonu overenom ispravom.[104] Kod odlaganja na predlog trećeg lica, predlagač ne mora dokazivati verovatnost nastupanja nenadoknadive ili teško nadoknadive štete. Prema Zakonu, treće lice koje tvrdi da na predmetu izvršenja ima neko pravo koje sprečava izvršenje može do okončanja izvršnog postupka, javnom izvršitelju podneti prigovor kojim zahteva da se izvršenje utvrdi nedozvoljenim na tom predmetu. Odluka o odlaganju u ovom slučaju ne odlaže postupak izvršenja kao takav. Odlaže se izvršenje samo na onom predmetu u pogledu koga postoji prigovor trećeg lica.[105]

U jednom slučaju pred srpskim pravosuđem treće lice je podnelo prigovor tvrdeći da je izvršenje koje se ogleda u rušenju dela stambeno poslovnog objekta[106] nedozvoljeno pošto ovo treće lice ima pravo svojine na celokupnoj nepokretnosti stečeno više od godinu dana pre donošenja odnosnog rešenja o izvršenju i da to svoje pravo dokazuje javnom ispravom Rešenjem o ozakonjenju objekta iz 2016. godine. Izvršni poverilac je pojasnio da su izvršni dužnici u toku trajanja arbitražnog postupka otuđili pravo o kome teče arbitražni postupak [...] te da to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši i da arbitražna odluka ima dejstvo i u odnosu na sticaoca. „Sud je uvidom u spise predmeta i priložene dokaze utvrdio da su dokazi i navodi izvršnog dužnika, a naročito trećeg lica bili predmet ocene arbitražnog postupka, a iz kog postupka je proistekla arbitražna odluka – izvršna isprava na osnovu koje je doneto rešenje o izvršenju". Prigovor trećeg lica je odbačen kao nepotpun i odbijen je njegov predlog za odlaganje izvršenja.[107]

za odlaganje izvršnog dužnika odbijen, odbačen ili usvojen pa je istekao rok za odlaganje nije mu dozvoljen drugi po redu takav predlog. S druge strane, treće lice može ponavljati predloge za odlaganje sve dok njegov predlog ne bude usvojen, odnosno dok predlozi za odlaganje ne postanu bezpredmetni.

104 ZIO, čl. 123.

105 Rešenjem kojim se usvaja prigovor trećeg lica tada se određuje i odlaganje, a odlaganje traje sve dok se pravnosnažno ne odluči o prigovoru trećeg lica. Vid.: N. Bodiroga, (2017), *op. cit*., 284.

106 Rešenje o izvršenju je 4 I br. 145/17 od 21.8.2017. godine je doneto na osnovu Konačne odluke arbitražnog suda sa sedištem u Beogradu u arbitražnom postupku prema arbitražnim pravilima Međunarodnog arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore broj 20346/MHM od 16.3.2017. godine protiv izvršnih dužnika, a radi rušenja dela stambeno poslovnog objekta II faza.

107 Ovo iz razloga što je sud prilikom odlučivanja o predlogu za izvršenje vezan izvršnom ispravom i nije ovlašćen da ispituje činjenično stanje utvrđeno

9. TRAJANJE ODLAGANJA

Kada javni izvršitelj rešenjem odloži izvršenje arbitražne odluke, on mora u rešenju odrediti i vreme za koje se izvršenje odluke odlaže.[108] Rešenje o odlaganju može da sadrži oznaku kalendarskog dana, ili biti vezano za nastupanje nekog određenog budućeg događaja[109] (na primer, odlaže se izvršenje do 31.12.2019, ili do pravnosnažnog okončanja parnice po tužbi za poništaj arbitražne odluke).[110]

Prema Zakonu, kada je izvršenje odloženo na predlog izvršnog dužnika, trajanje odlaganja određuje javni izvršitelj u zavisnosti od okolnosti.[111] Ovakvo pravilo otvara pitanje, može li po prigovoru nadležni sud produžiti vreme za odlaganje inicijalno određeno od javnog izvršitelja u rešenju u odlaganju?[112] Upravo zato se čini manje arbitrarnom norma po kojoj u situaciji kada je izjavljen neki vanredni pravni lek ili podneta tužba za poništaj odluke koja predstavlja izvršnu ispravu i kada su ispunjene ostale pretpostavke, odlaganje, po pravilu, traje do okončanja postupka po tom pravnom sredstvu.[113] S tim da u osta-

izvršnom ispravom, niti zakonitost i pravilnost izvršne isprave. Vid.: Rešenje privrednog suda u Beogradu posl. br. 4 I 145/17 od 27.11.2017. Ova odluka je potvrđena Rešenjem tročlanog veća Privrednog suda u Beogradu 10 Ipv(I) 389/2017, 4 I 145/17 od 19.12.2017 (iz arhive Suda).

108 Uporediti: Rešenje Višeg privrednog suda, Pž. 7514/95(1) od 28.12.1995. godine – *Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 1/1996, 28, *Paragraf Lex*.

109 Uporediti: I. Matijević, F. Čulinović, *op. cit*., 73.

110 U takvim slučajevima odlaganje izvršenja liči na prekid postupka, s tom razlikom što do prekida dolazi po sili zakona. Javni izvršitelj po službenoj dužnosti deklariše prekid postupka. Vid.: ZIO, čl. 29 i Zakon o stečaju, *Službeni glasnik RS*, br. 104/2009, 99/2011 – dr. zakon, 71/2012 – odluka US, 83/2014 i 113/2017, čl. 88. Opširnije o procesnopravnim posledicama otvaranja stečaja i zabrani izvršenja u stečaju: V. Radović, *Stečajno pravo*, Knjiga I, Beograd 2017, 775.

111 ZIO, čl. 126, st. 2.

112 U jednom slučaju u praksi naših sudova Veće troje sudija Privrednog suda u Beogradu preinačilo je rešenje javnog izvršitelja i dozvolilo odlaganje izvršenja do donošenja odluke po reviziji. Rešenje Privrednog suda u Beogradu 2 Ipv (I) 70/17 od 21. marta 2017. (iz arhive Suda).

113 ZIP (2004). Ako se izvršenje odlaže na predlog izvršnog dužnika iz člana 64, stav 1, tač. 1) i 3), izvršenje se odlaže do okončanja parničnog ili drugog postupka po upotrebljenom pravnom sredstvu protiv pravnosnažne sudske odluke. Vid. prethodnu fn: 35. Ako se izvršenje odlaže na predlog izvršnog dužnika iz člana 64, stav 2 (drugi opravdani razlozi) izvršenje se može odložiti samo jed-

lim situacijama kada postoje naročito opravdani razlozi za odlaganje, javni izvršitelj određuje vreme trajanja odlaganja prema okolnostima slučaja.[114]

9.1. Staranje o izvršenju u razumnom roku

Uslove za odlaganje izvršenja na predlog izvršnog dužnika treba tumačiti restriktivno i u skladu s tim određivati i dužinu trajanja odlaganja.[115] Kod utvrđivanja vremena odlaganja, javni izvršitelj je dužan starati se i o tome da se ne povredi pravo na suđenje u razumnom roku.[116] Jedan od razloga zbog kojih je Republika Srbija bila suočena sa brojnim predstavkama građana Evropskom sudu za ljudska prava jeste upravo neefikasnost izvršenja.[117] Javni izvršitelj mora uzeti u obzir

nom za vreme koje ne može biti duže od 90 dana. ZIP (2004), čl. 66, st. 3 i st. 4. Čini se da takvo pravilo, s jedne strane sprečava „lutanje" donosioca odluke o osnovanosti odlaganja, a s druge strane, predstavlja odgovarajuću branu od pritiska dužnika i javnosti na donosioca odluke da produži vreme odlaganja na način koji je suprotan samom cilju ove ustanove i prirodi postupka izvršenja.

114 S tim da bi kod odlaganja usled postojanja drugih opravdanih razloga, *de lege ferenda* bilo ispravno ograničiti vreme odlaganja na period od 90 dana. Takvom regulativom sprečava se opterećenje javnog izvršitelja „pasivnim izvršenjima u toku". Uporediti: M. Dika, *op. cit*., 404.

115 N. Bodiroga, (2017), *op. cit*., 283.

116 ZIO, čl. 17. Tako se u jednoj odluci Privrednog apelacionog suda naglašava sledeće: „Bitna karakteristika izvršnog postupka je njegov prinudni karakter, koji određuje osnovna načela tog postupka. Jedno od tih načela je i načelo oficijelnosti, koje od suda zahteva aktivno ponašanje sve do okončanja izvršnog postupka, gde je sud dužan hitno da preduzima sve radnje koje treba da dovedu do sprovođenja izvršenja i okončanja izvršnog postupka, što u konkretnoj situaciji nije bio slučaj." Na osnovu svega izloženog, Privredni apelacioni sud je utvrdio da je najpre Privredni sud u Z., a zatim i Privredni sud u P. odgovoran što predmetni izvršni postupak neopravdano dugo traje, te da je navedenim postupanjem suda podnosiocu povređeno pravo na suđenje u razumnom roku zajemčeno odredbom čl. 32, st. 1 Ustava. Rešenje Privrednog apelacionog suda, R4 I 52/2014 od 1.10.2014. godine – *Sudska praksa privrednih sudova – Bilten* br. 1/2016.

117 Tako u jednoj presudi ESLjP primećuje česte povrede člana 6 stav 1 Konvencije i/ili člana 1 Protokola broj 1 uz Konvenciju, kao na primer u predmetima R. Kačapor i druge podnositeljke predstavke protiv Srbije, br. 2269/06, st. 115–116 i 120, 15. januar 2008. godine, Crnišanin i drugi protiv Srbije, br. 35835/05, 43548/05, 43569/05 i 36986/06, st. 123–124 i 133–134, 13. januar 2009. godine; Rašković i Milunović protiv Srbije, br. 1789/07 i 28058/07, st. 74. i 79, 31. maj 2011. godine; i Adamović protiv Srbije, broj 41703/06, stav 41, 2. oktobar 2012.

da neizvršenje sudskih i arbitražnih odluka predstavlja povredu prava izvršnog poverioca na mirno uživanje imovine i prava na suđenje u razumnom roku.[118] Tako je u presudi Kin Stib i Majkić protiv Srbije, Evropski sud za ljudska prava konstatovao da potraživanje koje je utvrđeno arbitražnom odlukom predstavlja imovinu podnosioca predstavke iz čl. 1 Prvog Protokola uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, s tim da je u istom predmetu utvrdio i povredu prava podnosioca predstavke na suđenje u razumnom roku iz čl. 6 (1) EKLjP.[119]

„Čitav skup procesnih prava iz čl. 6 EKLjP počiva na ideji delotvorne pravne zaštite, s tim što je takva zaštita moguća samo ako je pravovremena."[120] ESLjP ističe da bi „pravo na pošteno suđenje bilo iluzorno ako bi pravni sistemi država članica dopuštali da obvezujuće odluke ne budu delotvorne radi čega „treba uzeti da je i izvršenje sudskih odluka integralni deo suđenja".[121]

---

godine. Vid.: Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Vukosavljević protiv Srbije, predstavka br. 23496/13 od 27. septembra 2016. godine, objavljena u: *Službeni glasniku RS*, br. 1/2017 od 1. januara 2017. godine.

118 U nekoliko svojih odluka Ustavni sud je i konstatovao povredu ova dva ustavom garantovana prava upravo zbog nedovoljne ažurnosti u preduzimanju izvršnih radnji. Vid.: Odluka Ustavnog suda, Už broj 341/2008 od 17. februara 2011. godine, objavljena u: *Službeni glasniku RS*, br. 29/2011 od 30. aprila 2011. godine; Odluka Ustavnog suda, Už broj 1896/2010 od 31. oktobra 2012. godine, objavljena u: *Službeni glasniku RS*, br. 114/2012 od 4. decembra 2012. godine. Pritom se u pravnoj književnosti naglašava da ove ustavne vrednost moraju delovati u harmoniji sa drugim takvim vrednostima. S. Drake, M. Smith (eds.), *New Directions in the Effective Enforcement of EU Law and Policy*, Edward Elgar Publishing 2016, 26.

119 Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu preduzeće Kin-Stib i Majkić protiv Srbije (predstavka br. 12312/05) – Povreda prava na nesmetano uživanje svoje imovine zbog delimičnog neizvršenja arbitražne odluke donete pred spoljno-trgovinskom arbitražom zbog povrede ugovora o zajedničkom ulaganju radi osnivanja i zajedničkog vođenja kazina – Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda: član 1 Protokola 1 od dana 20 aprila 2010, *Paragraf Lex*.

120 A. Uzelac, *op. cit*., 112. (Engl. *In principle, any failure or delay in execution of res judicata judgments or arbitral awards, for whatever reason, is attributable to the State party to the ECHR*). Opširnije vid.: A. Jakšić, „The Execution of Final Judgments and Vested Rights", *Russian Law Journal* Vol. II, 3/2014, 63.

121 A. Uzelac, *op. cit*., 114.

10. NASTAVAK ODLOŽENOG IZVRŠENJA

Izvršenje se nastavlja po službenoj dužnosti čim istekne vreme na koje je odloženo. Na predlog izvršnog poverioca, izvršenje može da se nastavi pre isteka vremena na koje je odloženo, ako izvršni poverilac učini verovatnim da su prestali razlozi za odlaganje ili ako položi jemstvo.[122] Na primer, ako je tužba za poništaj arbitražne odluke prvostepeno odbačena ili odbijena, poverilac može predložiti nastavak izvršenja tvrdeći kako je verovatnoća nastupanja nenadoknadive štete značajno umanjena. U tom slučaju, dužnik mora da se izjasni o poveričevom predlogu. Protiv rešenja o nastavku izvršenja pre isteka vremena na koje je izvršenje odloženo dozvoljen je prigovor.[123] Eventualni prigovor protiv takvog rešenja ne odlaže njegovo dejstvo.[124]

11. UMESTO ZAKLJUČKA

11.1. Usklađivanje suprostavljenih interesa

Odlaganje izvršenja pravnosnažne sudske ili arbitražne odluke, je još jedan od onih pravnih instituta kod koga se sučeljavaju načela kojima se štite interesi izvršnih poverilaca: načela hitnosti i efikasnosti, s jedne strane i načelo zaštite dužnika, s druge strane. U zavisnosti od toga „kome od ova dva carstva se zakonodavac priklanjao", normiranje odlaganja izvršenja je izostajalo – ZIO (2011) ili je bivalo izričito regulisano – ZIO (2015).

Slično kao kod načela srazmere u izvršnom postupku, i ovde dolazi do izražaja dužnost onih koji rukovode izvršnim postupkom: javnog izvršitelja i suda da se izbegne nepotrebno ili prekomerno zahvatanje u imovinu dužnika.[125] Posredno se na ovaj način štiti ne samo

122 ZIO, čl. 127, st. 2. „Ako je trajanje odlaganja određeno sporazumom stranaka ili stranaka i trećeg lica, izvršenje se nastavlja pre isteka vremena na koje je odloženo samo uz saglasnost svih njih." ZIO, čl. 127, st. 3. „Ako je izvršenje odloženo na predlog izvršnog poverioca ili po sporazumu stranaka ili stranaka i trećeg lica, javni izvršitelj je dužan da na predlog izvršnog poverioca, koji je stupio u izvršni postupak, nastavi izvršenje." ZIO, čl. 127, st. 4.

123 ZIO, čl. 127, st. 5.

124 Prema prof. Diki, pravno sredstvo protiv ove odluke ne odlaže njenu provedbu (delotvornost). M. Dika, *op. cit*., 406.

125 R. Keča, B. Starović, *op. cit*., 599. Prof. Poznić i prof. Vodinelić ukazuju na načelo zaštite dužnika građanina. „Ovo načelo ima za cilj da spreči potpunu ili

opstanak dužnika, već i drugi njegovi poverioci koji su se stupajući u poslovni odnos sa dužnikom legitimno pouzdali u mogućnost namirenja iz njegove imovine.[126]

Ocenjujući stvarno stanje konkretnog slučaja i posebno upuštajući se u merenje značaja i važnosti interesa koji nalažu nesmetano sprovođenje izvršenja (a to su po pravilu interesi izvršnog poverioca) i interesa koji nalažu njegovo odlaganje (a to su po pravilu interesi izvršnog dužnika), javni izvršitelj ili sud donose odluku o dužnikovom predlogu za odlaganje izvršenja.[127]

Ako su mali izgledi za povraćaj u pređašnje stanje (*restitutio in integrum*), jednom interesu se daje primat na uštrb drugog. Interes izvršnog poverioca se privremeno žrtvuje, kako bi se sprečilo nastupanje onih imovinskih posledica za dužnika koje se čine nepotrebnim i teško otklonjivom.

11.2. Slobodna ocena

Javni izvršitelj ceni osnovanost dužnikovog predloga za odlaganje u svakom pojedinačnom slučaju. Otuda se u predlogu za odlaganje moraju navesti valjani i neprotivrečni razlozi koji odlaganje čine svrsishodnim. U suprotnom predlog za odlaganje predstavlja zloupotrebu prava i vodi neopravdanom oduglovačenju izvršenja.

---

teško otklonjivu ekonomsku propast dužnika koja bi dovela u pitanje njegovu egzistenciju i egzistenciju lica koje je dužan izdržavati." B. Poznić, V. Rakić Vodinelić, *op. cit*., 439. „Motivi zaštite izvršnog dužnika ne iscrpljuju se samo u socijalnosti jer potreba da se dužnik zaštiti ima svoju ekonomsku, političku itd. dimenziju..." Stoga prof. Dika za ovo načelo umesto pređašnjeg termina „načelo socijalnosti" predlaže sveobuhvatniji izraz „načelo zaštite izvršnog dužnika" koji podrazumeva primerenu zaštitu dužnika u izvršnom postupku bez obzira da li se radi o fizičkom ili pravnom licu. M. Dika, *op. cit*., 64.

126 Posredna veza poverioca i imovine dužnika se uspostavlja preko poveriočevih dopunskih prava. „Ako je (voljno) ispunjenje glavna (primarna) kauza obligacije (lat. *causa prima*), onda je (prinudno) namirenje supsidijarna (sekundarna) kauza obligacije (lat. *causa secunda*) kojoj se poverilac okreće ako ostvarenje primarne kauze izostane. Uloga dopunskih prava u obligacionom odnosu se ogleda u kreiranju uslova za ostvarenje, tako shvaćene supsidijarne kauze obligacije, tj. u omogućavanju prinudnog namirenja." Opširnije vid.: V. Radović, N. Tešić, „On Creditor's Supplemental Rights", *Annals FLB – Belgrade Law Review, LXIII*, 3/2015, 148.

127 Uporediti: B. T. Blagojević, *op. cit*., 261.

Uslovi za odlaganje izvršenja na predlog izvršnog dužnika moraju biti kumulativno ispunjeni. Izvršni dužnik će uspeti sa predlogom za odlaganje ako prethodno nije podnosio predloge za odlaganje, ako učini verovatnim nastupanje nenadoknadive ili teško nadoknadive štete, ako je šteta koja mu preti veća od štete koja usled odlaganja izvršenja pogađa izvršnog poverioca i ako kvalifikovanim dokaznim sredstvima: javnom ili po zakonu overenom ispravom dokaže da postoje naročiti razlozi koji opravdavaju odlaganje.

U ZIO (2015), zakonodavac odustaje i od *exempli causa* nabrajanja konkretnih situacija kada je dopušteno odlaganje. Služeći se pravnim standardima po kojim je odlaganje na predlog dužnika moguće ako postoji verovatnoća nastupanja nenadoknadive ili teško nadoknadive štete i ako odlaganje opravdavaju naročiti razlozi, kreator norme stvara jedan složen pravni mehanizam prilagodljiv konkretnim okolnostima slučaja.

Da li će u konkretnom slučaju zaista i dozvoliti odlaganje izvršenja, po pravilu, odlučuje javni izvršitelj po slobodnoj oceni,[128] ali pod svojevrsnim nadzorom suda koji se uključuje u odlučivanje prilikom rešavanja po prigovorima. Čak i kada utvrdi postojanje skupa činjenica koje su dovoljan razlog za odlaganje izvršenja, u cilju zaštite interesa izvršnog poverioca, a na njegov predlog, javni izvršitelj uslovljava odlaganje jemstvom čija uplata tako postaje uslov odlaganja. Na ovaj način unosi se dodatna ravnoteža u interese izvršnog dužnika i izvršnog poverioca, s tim da se raspolaganje napred opisanim instrumentima za fino podešavanje suprostavljenih interesa stranaka u izvršnom postupku ne sme pretvoriti u svoju suprotnost koja nadilazi slobodno uverenje javnog izvršitelja i suda i pretvara se u samovolju i arbitrarnost.

11.3. Korekcija izjavljene volje

Može se kazati da je načelo zaštite dužnika čija je posledica i mogućnost odlaganja izvršenja na njegov predlog, po svojoj suštini korektivno načelo i na neki način rezultat moralizacije prava.[129] Međutim, po-

128 B. T. Blagojević, *op. cit*., 258.

129 „U svetu različitih interesa pravni i moralni poredak su upućeni na zajedništvo, na preplitanje na koegzistenciju. Otuda pravo i etika ne smeju da budu dva odvojena entiteta." Izgleda da je ideja pravde, odn. ideja jednog moralnog etičkog poretka ostvarena u svom najvišem dometu upravo u građanskom pravu, posebno u obligacionom pravu... Opširnije o „vrlinizaciji" prava: O. Antić,

stavlja se pitanje u kojoj meri je dužnikov predlog za odlaganje izvršenja zasnovan na tužbi za poništaj arbitražne odluke u skladu sa dobrim poslovnim običajima i moralom. Još u starom Rimu okolnost da je upravo određeno lice imenovano za arbitra ukazivalo je da će ovaj postupati u dobroj veri. Za stranke je to lice bilo uzoran čovek (*bonus vir*) nespornih moralnih kvaliteta.[130] Ta svojstva, ali i činjenica da su ga stranke dobrovoljno imenovale prihvatajući rizik njegovog izbora, bila je presudan psihološki činilac da se odluke arbitara (*sententia*) poštuju.[131]

S jedne strane, može se dakle argumentovati da je postupanje po odluci izabranog suda posledica vekovnog razvoja pravne kulture i civilizacijska tekovina.[132] Ako su se ugovorne strane, shodno principu privatne autonomije, saglasile da njihov spor razreše stručni i savesni arbitri potpuno nezavisni od stranaka i nepristrasni u radu i odlučivanju i ako su isti ugovornici unapred znali da je arbitražna odluka podobna za prinudno izvršenje, onda je predlog da se izvršenje odluke izabranog suda odloži dok se ovaj spor ne reši pod okriljem pravosuđa, na neki način, protivrečan prvobitnoj nameri ugovornika. Takav predlog za odlaganje izvršenja do okončanja parnice po tužbi za poništaj arbitražne odluke, iako Zakonom dozvoljen, u izvesnom smislu „zanemaruje" sve one razloge koji su izvorno naveli stranke da rešavanje

„Moral (etika) u građanskom pravu", u Dijana Marković – Bajalović (ur.), *Harmonizacija građanskog prava u regionu*, Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa održanog 26. oktobra 2012. godine na Palama, Istočno Sarajevo 2013, 24 i 53. O sličnoj tendenciji u sferi kompanijskog prava vid.: M. Vasiljević, „Moralizovanje kompanije", *Pravna riječ*: *časopis za pravnu teoriju i praksu*, 40/2014, 623–648.

130 O sprovođenju arbitražnih odluka u rimskom pravu u zavisnosti od toga jesu li se strane sporazumele o arbitraži: *boni viri* (*ad hoc* arbitraža) i *ex compromisso* (institucionalna arbitraža). Vid: I. Milotić, „Ostvarivanje arbitražnih odluka u rimskom pravu", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 6/2017, 785–809.

131 Izvorno je sličan psihološki mehanizam stajao u osnovi svih ugovornih obvezivanja. Opširnije o iskonskom strahu od kazne koja će pre ili kasnije sustići onoga ko se ogreši o reč datu pred Božanstvom koje sve vidi i sve zna. N. Tešić, „Causa and Bona Fides – A Legal and Etymological Study", *Private Law Reform in South East Europe, Liber Amicorum Christa Jessel-Holst*, M. Vasiljević, R. Kulms, T. Josipović, M. Stanivuković (eds.), Belgrade 2010, 429–433.

132 Opširnije o procesu judicizacije (engl. *judicialization process*) po kome je međunarodna arbitraža vremenom postala neka vrsta zamene za parničenje pred sudovima (engl. *become a form of litigation, a substitute for courts*). A. S. Sweet, F. Grisel, *The Evolution of International Arbitration*: *Judicialization*, *Governance,* Legitimacy, Oxford University Press, 2017.

sporova iz nekog ugovora povere izabranom sudu: sporost pravosuđa u donošenju odluka, nepoznavanje stranog prava, sumnja u objektivost – naročito ako se kao jedna od strana u sporu javlja država, poverljivost[133] i sl.

S druge strane, mora se uzeti u obzir da je „deljenje pravde" prerogativ države i da se, iako je strankama dozvoljeno da u svojoj stvari imenuju arbitre, država ne odriče ovlašćenja eksterne kontrole[134] nad odlukama izabranih sudova.[135]

Ko gubi ima pravo i da se ljuti, pa sledstveno i da poništava arbitražnu odluku ili da se protivi njenom priznanju.[136] Ipak, treba naglasiti da je vremenska dimenzija i predvidivost trajanja često presudna kod opredeljenja stranaka za rešavanje sporova kroz arbitražu.[137] Iz tog razloga, prilikom odlučivanja o predlogu dužnika za odlaganje izvršenja ne može biti svejedno da li se predlaže odlaganje izvršenja odluke

133 M. Paunović, „Poverljiv karakter međunarodne trgovačke arbitraže", *Pravo i privreda* br. 7–9/2015, 164–184.

134 Uključivanje „državnog aparata" je od naročitog značaja u sferi sprečavanja koruptivnih radnji. Vid.: J. Vukadinović, „Arbitraža i korupcija", *Pravna riječ: časopis za pravnu teoriju i praksu,* 44/2015, 201–214.

135 Engl. "Although arbitration is a creation of contract and the resulting award comes as a proclamation of 'private justice', it is only the state which can elevate it to the standing of a court judgment. Without such a trait, all other advantages of arbitration over litigation would be worthless. Since the state allows its adjudicatory prerogatives to be contracted out, it is only natural that it reserves the right to control the resulting output." Vid.: V. Pavic, „Annulment of Arbitral Awards In International Commercial Arbitration", u *Investment and Commercial Arbitration – Similarities And Divergences*, C. Knahr, C. Koller, W. Rechberger and A. Reinisch (eds.), Eleven International Publishing, 2010, 131–152, dostupno na: *https://ssrn.com/abstract=1615333*, 3.4.2018.

136 Osnovni princip (engl. *cardinal principle*) je da u ovom slučaju ne može biti sadržinskog preispitivanja arbitražne odluke (engl. *no substantive review of the award*). Spisak razloga za poništaj je obvezujući (engl. *the catalogue of annulment grounds is mandatory*). V. Pavić, *op. cit*., 136 i 152. U manjem broju pravnih sistema, do trenutka konstituisanja arbitražnog suda, dozvoljena je i deklaratorna tužba da arbitražni sporazum nije valjan. Tako za nemačko pravo. M. Stanivuković, *Međunarodna arbitraža*, Beograd 2013, 155.

137 „Tako je, na primer, uvrežena teza među onima koji se profesionalno bave rešavanjem trgovačkih sporova...da je vreme za trgovce često vrednost veća od novca, pa čak i od prava i istine." G. Knežević, „Efikasnost arbitraže i pravila o svedočenju i veštačenju: ima li mesta racionalizaciji?", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 3–4/2013, 660. O značaju vremena kao pravne činjenice opširnije O. Antić, „Vreme i pravo", *Pravni život*, 9/2009, 245–270.

„suda" koji je dužnik sam izabrao verujući u stručnost i ljudske kvalitete arbitara ili suda koji mu je nametnut od strane države. Ako je u pravu opšteprihvaćena zabrana protivrečnog ponašanja (*nemo potest venire contra factum proprium*), onda se kod ocene ispunjenosti uslova za odlaganje mora uzeti u obzir i okolnost kako bi se onaj koji traži poništaj arbitražne odluke i odlaganje njenog izvršenja ponašao da je izabrani sud kojim slučajem rešio spor u njegovu korist.

Postavlja se naime pitanje koliko je u ovom pravnom kontekstu primenjiv moralni imperativ koji ćemo navesti na onaj način kako ga je formulisao Imanuel Kant:

> *Postupaj samo po onoj maksimi tvoje volje koja ujedno može da vredi kao opšti zakon.*[138]

Nenad Tešić, PhD
Assistant Professor at the Faculty of Law University of Belgrade

STAY OF EXECUTION OF ARBITRATION AWARD – *PERICULUM IN MORA* OR *ULTIMA RATIO* AGAINST UNJUST IMPOVERISHMENT OF THE DEBTOR?

Summary

According to the Law on enforcement and securing of claims (2015), for stay of an execution based on proposal of executive debtor number of conditions must be cumulatively fulfilled. Proposal for delay will be accepted if the executive debtor has not previously submitted any proposal of the same type, if s/he proves likelihood of irreparable or hardly recoverable damage, if the damage that threatens him/her due to the execution exceeds the potential damage that executive creditor would suffer due to stay of an execution, if s/he proves by public

138 „Moralno dobro je ono delanje koje je nastalo iz osećanja poštovanja prema unutrašnjem zahtevu uma..." Opširnije: I. Kant, *Kritika praktičnog uma*, (Prevod D. Basta), Beograd 1979, 10–11. Ovo zlatno moralno pravilo je zajedničko za mnoge religije i na sličan način formulisano od brojnih velikih mislilaca. Na primer „Ne nameći drugom ono što ne bi izabrao za sebe", Konfučije ili „Izbegavaj činiti ono za šta bi korio druge", Tales. Vid.: *https://sr.wikipedia.org/sr-el/Zlatno_pravilo*, 3.4.2018.

document or certified private document that postponement is justified by specific reasons, if s/he pays the guarantee amount requested by the creditor. The above-mentioned norms contain a large number of legal standards that shall be applied by the public enforcement agent (or the court on the debtor's appeal), taking into account all the circumstances of the concrete case and balancing the opposing interests of the creditor and the debtor. In the scientific sense, the author is particularly provoked with that legal situation, whether the executive debtor applied for the annulment of the arbitral award and on this basis required the delay of the execution. In such cases, the losing party proposes stay in execution of the award of the tribunal that s/he has previously chosen. Although legally permissible, a kind of "duplicity" in the debtor's behavior needs to be explored from the perspective of the creditor's right to a trial within a reasonable time and the right to an effective execution. Moreover, the author suggests examination of debtor's proposal on delay from the standpoint of "golden moral rule", which states that one should not treat others in ways that one would not like to be treated. The author points out that when deciding on debtor's proposal, it cannot be irrelevant whether the stay of an execution is proposed in enforcement of a court judgment or in enforcement of an arbitral award, since in the later case the debtor freely chose arbitrators believing in the their professional expertise and human qualities. If a prohibition of contradictory behavior is a generally accepted rule of modern law (*nemo potest venire contra factum proprium*), when assessing the conditions for delay of execution, an enforcement agent must take into account the circumstance, how the one, who seeks annulment of the arbitration award and the stay of its execution, would potentially behave if the selected tribunal has decided in his favor.

Key words: *Arbitration. – Annulment of the arbitral award. – Stay of execution. – Irreparable or hardly recoverable damage.*